

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU

Uuden edellä

AMMATILLISEN KOULUTUKSEN HIUSTENPIDENNYSTEN OPIN- TOKOKONAISUUDEN TOTEUTUS JA ARVIOINTI

Latvala, Laura

2012 Tikkurila

Laurea-ammattikorkeakoulu
Tikkurila

Ammatillisen koulutuksen hiustenpidennysten opintokokonaisuuden toteutus ja arviointi

Laura Latvala
Kauneudenhoitoala koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Marraskuu, 2012

Laura Latvala

Ammatillisen koulutuksen hiustenpidennysten opintokokonaisuuden toteutus ja arviointi
Vuosi 2012 Sivumäärä 48

Kasvatustieteiden näkökulmat ovat vaihdelleet vuosien saatossa, koska jokainen kasvatustieteen suuntaus on ollut oman aikakautensa tuote. Nykyaikaisen, konstruktivistisen, oppimiskäsityksen mukaan jokainen rakentaa oman oppimisensa itse ja tiedon ei enää ajatella olevan vain siirrettävissä ihmiseen. Itseohjautuvuus ja ongelmanratkaisukyky kertovat opiskelijan taitotasosta, joka huomioidaan suunniteltaessa hänelle tavoitteita ja opintojen toteutusta.

Tavoitteet toimivat ohjaamisen suunnannäyttäjänä ja ne luovat perustan evaluoinnille. Ammatillisessa koulutuksessa tavoitteena voidaan pitää taitoa, jota teorian tieto tukee. Arviointi kohdistetaan suoritukseen ja sen tulisi auttaa opiskelijaa saavuttamaan asetettu taitotaso. Mitä kehittyneempi opiskelija on, sitä enemmän hänelle annetaan vastuuta omasta opiskelustaan. Muuttunut käsitys oppimisprosessin luonteesta on vaikuttanut myös opettajan rooliin opetustilanteessa. Opettajan uusi rooli nähdään ohjaavana ja opettajan perustehtävä on näyttää opiskelijalle oikea suunta ja motivoida häntä. Opettajan tulee myös kyetä valitsemaan oikeanlainen opettamistapa.

Motivaation vaikutus oppimistilanteessa on suuri ja pahimmillaan motivaation puute voi johtaa oppimisen estymiseen, kun sopivia itseohjautuvuuden keinoja ei ole käytetty. Monet asiat vaikuttavat motivaatioon. Merkitykselliset tehtävät ja vastuun jako taitotason mukaan motivoivat opiskelijaa. Lisäksi arviointi voi olla motivoivaa. Arviointi motivoinnillisessa mielessä kohdistetaan joko oppimisprosessin vaiheeseen tai suunnataan se opiskelun osa-alueeseen, kuten suoritukseen tai oppimisstrategiaan.

Tämä opinnäytetyö on ollut kolmivaiheinen. Ensimmäisessä vaiheessa on tutkittu Helsingin palvelualueiden oppilaitoksesta valmistuneiden parturi-kampaajien motivaatiota. Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää eri asioiden vaikutusta opiskelijoiden motivaatioon koko ammatillisen koulutuksen ajalta. Tutkimuksen tulokset voivat olla hyödyksi ammatinopettajille ja auttaa heitä opiskelijoiden motivaation tukemisessa. Tutkimus toteutettiin kvalitatiivisena kyselynä sähköpostitse. Tämän opinnäytetyön toisessa vaiheessa suunniteltiin ja toteutettiin hiustenpidennysten opintokokonaisuus yhteistyössä Helsingin palvelualueiden oppilaitoksen kanssa. Suunnittelun pohjana käytettiin motivaatiotutkimuksessa ilmi tulleita asioita. Kolmannessa vaiheessa hiustenpidennysten opintokokonaisuuden opiskelijat vastasivat kyselylomakkeeseen, jossa he arvioivat toteutettua opintokokonaisuutta. Kyselylomake sisälsi sekä asteikollisia väittämiä että avoimia kysymyksiä.

Tutkimustulosten perusteella opiskelijoiden motivaatioon vaikuttaneet asiat jakautuivat osa-alueisiin, jotka koskivat toisten opiskelijoiden, opettajan, opetuksen, koulun ulkopuolisten asioiden ja muiden, kuten oppilaitoksen hallinnollisten asioiden, vaikutusta motivaatioon. Opintokokonaisuuden suunnittelussa huomioitiin monia ilmi tulleita epäkohtia. Motivaatiotutkimuksen ja opintokokonaisuuskyselyn pohjalta käsitykset hyvän opetuksen laadusta vahvistuivat. Tuloksilla on merkitystä ammatin opettamisen suunnittelemisessa tänä päivänä.

Asiasanat: hiusala, ammatillinen koulutus, opettaminen, motivointi, arviointi

Laura Latvala

Designing the Qualification Module for Hair Extensions in Vocational Education

Year	2012	Pages	48
------	------	-------	----

Scientific research in education has not been consistent and the theoretical assumptions created over time have each been the product of their time. According to constructivism, a currently prominent theory, a student is an active agent in the learning process. Knowledge is not something one can simply transfer from one individual to another. The student's metacognitive skills, e.g. problem solving skills, play an important role when the goals of a particular student are discussed and study plans are made.

The students' goals determine which teaching methods are suitable for a particular qualification module and form a basis for the evaluation. In vocational education the priority is to learn a skill that is supported by theoretical information. The evaluation is directed on practical assignments students are to complete, and it should help the student in reaching the skills set as goals for the qualification module. The current student centered way of looking at the learning process has also influenced the role of the teachers. Teachers are seen as instructors who motivate students and guide them to find suitable learning strategies. Teachers should also vary their teaching methods according to the situation.

The effect of motivation in learning is undeniable and at worst the lack of motivation can lead to restricted learning when the essential metacognitive skills are not applied. The students feel motivated if they receive meaningful assignments and an appropriate amount of responsibility. Furthermore evaluation can be motivating when it is being directed to a certain stage in the learning process or a certain area of studying, for example performance or learning strategies.

This Bachelor's thesis consists of three parts. The first part presents a study that examines the motivation of newly-graduated hairdressers throughout their studies in Helsinki City College of Culinary Art, Fashion and Beauty. The purpose of the study is to define the different aspects that can contribute to the students' motivation during their studies. The results may be beneficial for the vocational college teachers in terms of being able to better support the students' motivation. The thesis was executed as a qualitative study employing a questionnaire consisting of open-ended questions. In the second part of the paper a qualification module for hair extensions was planned and carried out based on the results of the motivational study. In the third part the students evaluated the qualification module for hair extensions. The questionnaire consisted of scaled questions and open-ended questions.

According to the motivational study the aspects that influenced motivation were divided into five categories: impacts of other students, teachers, teaching methods, exterior to college and other (e.g. administrative). In designing the qualification module, many improvements were made based on the questionnaire results. The questionnaires show the importance of using appropriate teaching methods in practice. The results can be applied to designing more motivating teaching in the future.

Keywords: hairdressing, vocational education, teaching, motivation, evaluation

Sisällys

1	Johdanto	6
2	Helsingin palvelualojen oppilaitos.....	7
3	Kasvatus, koulutus ja opetus	8
	3.1 Kasvatustieteen suuntauksia	9
	3.2 Konstruktivismi	10
4	Tavoitteet suunnannäyttäjänä	12
	4.1 Opettamistapa	13
	4.2 Motivointi.....	14
	4.3 Arviointi.....	17
5	Motivaatiotutkimus.....	20
	5.1 Tutkimuksen toteutus	20
	5.2 Tutkimus	22
	5.2.1 Ryhmän tai toisten opiskelijoiden vaikutus motivaatioon	22
	5.2.2 Opettajan vaikutus motivaatioon	23
	5.2.3 Opetuksen vaikutus motivaatioon	25
	5.2.4 Ulkopuolisten asioiden vaikutus motivaatioon	26
	5.2.5 Muiden tekijöiden vaikutus motivaatioon.....	27
	5.3 Työelämään siirtyminen.....	28
	5.4 Päätelmät.....	28
6	Hiustenpidennysten opintokokonaisuus.....	30
7	Kysely opiskelijoille opintokokonaisuuden onnistumisesta	33
	7.1 Eniten kiinnostavat asiat opintokokonaisuudella	35
	7.2 Vähiten kiinnostavat asiat opintokokonaisuudella	35
	7.3 Opintokokonaisuudella parannettavia asioita	36
	7.4 Opintokokonaisuuden onnistuminen	38
	7.5 Opiskelijoiden itsearviointi	39
	7.6 Itsearviointi opintokokonaisuuden onnistumisesta	40
8	Yhteenveto ja johtopäätökset.....	42
9	Opinnäytetyön arviointi	43
	Liitteet.....	46

1 Johdanto

Toteutin hiustenpidennysten opintokokonaisuuden ensimmäisen kerran keväällä 2011 Helsingin palvelualojen oppilaitoksessa. Silloin kiinnitin huomiota opiskelijoiden vireyteen ja kiinnostus opiskelijoiden motivaation tutkimiseen heräsi. Syksyllä 2011 suoritin laadullisen tutkimuksen koskien opiskelijoiden motivaatioon vaikuttaneista tekijöistä. Tutkimuksen kohteena oli valmistuneita parturi-kampaajia menneen kevään hiustenpidennysten opintokokonaisuudelta. Tutkimus ei koskenut pelkästään kyseistä opintokokonaisuutta, vaan koko koulu-aikaan liittyvää motivaatiota.

Vuoden 2012 alussa sain kuulla pääseväni toteuttamaan hiustenpidennysten opintokokonaisuuden toisen kerran, tällä kertaa ensimmäisen vuoden opiskelijoille. Pitäen mielessäni motivaatiotutkimuksen tulokset, halusin suunnitella opintokokonaisuuden entistä paremmaksi. Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on ollut suunnitella, toteuttaa ja arvioida hiustenpidennysten opintokokonaisuus yhteistyökumppanille, Helsingin palvelualojen oppilaitokselle. Tukena suunnittelussa olen käyttänyt aiemmin koulun entisille opiskelijoille toteuttamaani kvalitatiivista motivaatiotutkimusta. Hypoteesina tutkimuksessa oli se, että monet eri asiat vaikuttavat opiskelijoiden motivaatioon. Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää näiden eri asioiden vaikutusta opiskelijoiden motivaatioon.

Tärkeää tässä opinnäytetyössä on ollut toiminnan kohde eli opintokokonaisuuden opiskelijat. Oppivatko opiskelijat ja autoinko heitä riittävästi tavoitteisiin pääsyssä? Opiskelijoiden oppimisen lisäksi opinnäytetyölläni on toivottavasti merkitystä myös Helsingin palvelualojen oppilaitokselle ja sen opettajille. Tämän päivän opettajat toimivat erittäin moniulotteisella kentällä. Tällä opinnäytetyöllä on toivottavasti mahdollisuus muistuttaa opettamisen perusasioista ja samalla tuottaa kenties jotakin uutta tietoa opettajille ja oppilaitokselle. Opintokokonaisuuden materiaali on saatavilla opettajille. Opintokokonaisuuden lopullisen arvioinnin apuna olen käyttänyt opintokokonaisuuden opiskelijoilla teettämäni kyselylomaketta, jossa on sekä asteikollisia väittämiä että avoimia kysymyksiä.

Opinnäytetyössä esitellään ensimmäisenä yhteistyökumppani, Helsingin palvelualojen oppilaitos. Sen jälkeen avaan lyhyesti kasvatukseen ja opetukseen liittyviä termejä sekä suuntauksia perehtyen syvemmin konstruktivismiin. Luvussa neljä keskityn tavoitteisiin, opetustapoihin, motivaatioon ja arviointiin. Pääasiallisina lähteinä teoreettisessa viitekehyksessä toimii alan kirjallisuus. Teoriatietoa seuraavat motivaatiotutkimus ja selvitys hiustenpidennysten opintokokonaisuuden suunnittelusta, toteutuksesta ja arvioinnista sekä yhteenveto.

2 Helsingin palvelualojen oppilaitos

Helsingin palvelualojen oppilaitos on perustettu vuonna 1904. Moninaisten vaiheiden kautta yksityiskoulusta kehittyi kaupungin ammattikoulu. Alkuaikoina se toimi kaksikielisenä tyttöjen ammattikouluna ja opetussuunnitelmaan kuuluivat laskennan ja äidinkielen lisäksi taloudenhallinta ja erinäiset ompelu- ja käsityötunnit. 1900-luvun puolivälissä koulu laajensi toimintaansa ja ammatinopettajilta alettiin vaatia virallista pätevyyttä. Elinkeinoelämän rakenteen muuttuessa 1960-luvulla, saattoivat myös pojat päästä koulun opiskelijoiksi. (Helsingin palvelualojen oppilaitos, 2004: 11, 15, 47, 59.) Nykyään Helsingin palvelualojen oppilaitos kuuluu toisen asteen ammatillisena oppilaitoksena Helsingin kaupungin opetusviraston alaisuuteen.

Helsingin palvelualojen oppilaitoksen eli Helpan koulutuslinjat ovat elintarvikeala, hotelli-, ravintola-, suurtalous- ja catering-ala, tekstiili- ja vaatetusala sekä hius- ja kauneudenhoitoala (Helsingin palvelualojen oppilaitos, 2004: 125). Tällä hetkellä opiskelijoita on noin 1800, opettajia 140 ja muuta henkilökuntaa noin 30. Suurin osa koulutuksesta on nuorten ammatillisiin perustutkintoihin johtavaa koulutusta (helpa, 2012). Lisäksi koulutusta tarjotaan myös maahanmuuttajille, aikuisille ja oppisopimusopiskelijoille.

Kauneudenhoitoalan koulutusyksikkö sijaitsee Pasilassa. Peruskoulupohjainen koulutusohjelma kestää kolme vuotta ja lukiopohjainen kaksi vuotta. Lisäksi lukiotaustaiset opiskelijat voivat hakea kansainväliseen opetusryhmään, jonka opetuskieli on osittain englanti. Kaikki ammatillisen tutkinnon suorittaneet ovat hakukelpoisia korkeakouluihin.

Hiusalan koulutusohjelman opintoihin kuuluvat perusteet hiusten leikkaamisesta, hoitamisesta, värjämisestä, kampaamisesta ja permanenteista sekä syventäviä kursseja näistä kaikista. Kurssien tavoitteet on määritelty opetussuunnitelmassa. Lisäksi opiskelijoilla on mahdollisuus valita joitakin valinnaisia opintoja mm. ehostamisen, rakennekynsien tai hiustenpidennysten parista. Uutuutena joillekin ryhmille on tarjottu myös ripsipidennyksien tai geelilakkauksien opettelua.

Hiusalan lisäpalvelut ovat yleistyneet viime vuosina. Kampaamoissa ei enää välttämättä keskitytä pelkästään hiuksiin, vaan tarjolla saattaa olla yllä sanotun kaltaisia palveluja. Tarjonnan laajeneminen markkinoilla on siis vaikuttanut myös opeteltaviin lisääihearalueisiin ammatillisessa koulutuksessa.

3 Kasvatus, koulutus ja opetus

Ihmisissä on tunnetusti paljon voimavaroja, joista kaikista emme varmasti vielä ole tietoisia. Selvää kuitenkin on, että ihmiset pystyvät oppimaan ja kehittymään, jos vain haluja siihen löytyy. Ihmiset oppivat tekemällä ja kokeilemalla. Harva on kuitenkaan seppä syntyessään, joten oppimiselle on annettava aikaa. Oivallukset eivät yleensä tapahdu heti, vaan ajan kuluessa. Oppiminen on muutosta mielen prosesseissa. (Grönfors, T. 2002: 51, 52.) Näihin prosesseihin pyrkivät opettajat vaikuttamaan.

Käsitteet kasvatus, koulutus ja opetus liittyvät samaan aihepiiriin. Kasvatusta on pidetty näistä laajimpana. Kasvatus suuntautuu ihmisen koko elinikään ja on melko kokonaisvaltaista. Käsite koulutus on idealtaan pienempi, koska koulutus tähtää johonkin rajattuun tavoitteeseen. Opetusta tarvitaan kummassakin. Opettaminen on tavoitteellista vuorovaikutusta, joka suuntautuu mielen prosesseihin ja rakennelmiin. Nykyään huomio kiinnittyy erityisesti kognitiivisiin taitoihin aktiivisessa oppimisessa ja oppimisstrategioihin. (Hirsjärvi, S. & Huttunen, J. 2001: 43.)

Opettajilla on perinteisesti ollut koulutyössä paljon opettamista, näyttämistä, neuvomista, suunnittelua, organisointia, valvontaa ja arviointia. Opiskelijoiden vastuulla on ollut hyvin vähän, kenties jopa vain viimeisten kokeiden asioiden ulkoa muistaminen. Oppikirjat ovat rajoittaneet opiskelua. Nykyaikainen opetus mahdollistaa opettajan roolin oppimisen ohjaajana. Opiskelijat saavat sitä enemmän vastuuta oppimisestaan, mitä pidemmälle heidän opintonsa etenevät ja opettajille jää paremmin aikaa opiskelijoiden motivoimiseen ja oikean suunnan näyttämiseen. Arviointikaan ei enää ole vain opettajan vastuulla, vaan opiskelijan taidot omasta tietämisestään ja niiden arviointi ovat suuressa merkityksessä nykyaikaisessa oppimisessä.

Ammatin opettajalla tulisi olla hyvät valmiudet ammatillisuudessa, erilaisten ihmisten kohtaamisessa, työyhteisöjen kehittämisessä, pedagogisissa taidoissa, kasvatustoiminnassa sekä verkosto- ja globaaliosaamisessa (Honka, Lampinen, Vertanen, 2000: 39). Aloittelevalla opettajalla oman työn kehittäminen on vielä melko varhaisella asteella, jolloin pääpaino on opetusmenetelmien monipuolistamisessa ja niihin perehtymisessä sekä kaiken tekemisen reflektoinnissa eli pohdinnassa. Opettajan persoona on hänen työväliseensä, joten sitäkään ei voi unohtaa syrjään. Opettajaksi kasvu on siis prosessiluonteista ja yksilöllistä ja se jatkuu läpi työuran. (Honka ym. 2000: 45.) Opettajuudessa tärkeää onkin tiedostaa omat heikkoutensa ja käyttää niitä voimavarana sekä kehittää niitä. Tulevaisuuden opettaja etsii jatkuvasti uutta ja kokeilee rohkeasti. ”Ainoaa oikeaa” ideologiaa opettamiseen ei ole. Opettajien tulisi olla yhtä aikaa oppimisen tukijoita, uudistavien tietojen etsijöitä ja yhteiskunnallisia vaikuttajia. Muiden laatimia koulutusuudistuksia tulisi myös ottaa joustavasti vastaan ja jatkuvasti kehittää

omaa työyhteisöään. Oman identiteetin kehittäminen kohti näitä haasteita on vaativa tehtävä. (Määttä, K.&Uusitalo, T., 2008: 103, 104.)

3.1 Kasvatustieteen suuntauksia

Kasvatustieteen määrittelemiseksi ei ole mitään yksiselitteistä tai yleisesti hyväksyttyä tapaa. Kasvatustiedettä voidaan hahmottaa eri näkökulmista. Mikään suuntaus ei sinänsä ole oikein tai väärin, vaan ne ovat olleet oman aikakautensa tuotteita. On paljon erilaisia lähtökohtia, joissa näkemykset kasvatustieteen luonteesta vaihtelevat. Kasvatustodellisuus ja kouluympäristöt elävät jatkuvassa muutoksessa, joten myös kasvatustieteen suuntaukset elävät ja muuttuvat ympäristönsä mukaan. (Siljander, 2005: 17-18, 51.)

Kasvatustiede tieteenalana ei ole ollut yhtä yhtenäinen kuin esimerkiksi luonnontieteet. Kaikille eri suuntauksille on kuitenkin ollut yhteistä se, että oppimisprosessi käsittää kolme osapuolta: opettajan, opiskelijan ja opittavan asian. Kasvatustieteiden varhaisvaiheet ovat 1700- ja 1800- luvun taitteesta, jolloin kasvatustieteelle alettiin määrittelemään peruskäsitteistöä ja itsenäistä asemaa. Filosofista pohdintaa kasvatuksesta ja sivistyksestä on ollut aiemminkin, mutta vasta tuolloin pedagogiikan peruskäsitteitä on lähdetty jäsentelemään. Tätä tutkimuspainotusta edustaa suuntaus, jota etenkin mannereurooppalaisessa kasvatustieteessä kutsutaan henkítieteelliseksi pedagogiikaksi eli hermeneuttiseksi pedagogiikaksi. Siinä keskeistä on ollut kasvatustieteen ymmärtäminen kulttuuritieteeksi ja siinä on korostettu pedagogiikan tulkitsevaa ja ymmärtävää luonnetta. (Siljander, 2005: 13, 17.)

Samaan aikaan 1800- luvun lopulta alkaen on vaikuttanut toinen suuntaus, jota on kutsuttu empiiriseksi kasvatustieteeksi. Empiirisessä kasvatustieteessä on nimensä mukaisesti painotettu kasvatustieteen kokemukseräistä luonnetta. Tiedon lähteenä on tässä suuntauksessa havainto, joka perustuu kokemukseen. Empiirinen kasvatustiede irtautui spekulatiivisesta ja filosofisesta kasvatustieteen tutkimisesta. Koulukunnan sisällä on myös vallinnut erilaisia näkemyksiä. Esimerkiksi empiiris-analyttisen suuntauksen mukaan tieteen tehtävä on sellaisen kasvatustodellisuuden tiedon tuottaminen, joka voidaan esittää ainoastaan väitelausina. Tämän perusteella on syntynyt mm. ero kasvatustieteen ja kasvatustieteen välille, joista ensimmäistä arvioidaan ainoastaan tieteellisin menetelmin ja jälkimmäinen on käytännöllistä pedagogiikkaa. (Siljander, 2005: 99, 117, 120.)

1960- luvulla syntyi kriittiseksi kasvatustieteeksi nimetty suuntaus, jonka lähtökohdat ovat pedagogis-poliittisia. Kriittinen pedagogiikka ei ole sitoutunut tiukasti mihinkään teoriaan, vaan se on syntynyt useista eri lähteistä. Suuntauksessa korostetaan kuitenkin marxilaista filosofista taustaa, tieteen yhteiskuntakriittistä tehtävää ja poliittista ulottuvuutta. Sen tavoitteena on ollut peitota hermeneuttisen ja empiiris-analyttisen pedagogiikan puutteita, koska

kasvatus ja koulutus ovat sen mukaan luonteeltaan poliittisia ja yhteiskunnallisia. Suuntauksen pyrkimyksenä on parantaa vähäosaisten toimintakykyisyyttä ja vähentää epätasa-arvoa sekä epäoikeudenmukaisuutta. (Siljander, 2005: 146, 167.)

Nykyaikaisimpina suuntauksina ovat Siljanderin (2005) mukaan olleet konstruktivismi ja interaktionismi. Kummassakaan ei niinkään tarkastella kasvatustiedettä tieteenalana, vaan esimerkiksi konstruktivismissa keskitytään näkemykseen oppimisprosessin luonteesta ja interaktionismissa pedagogiseen interaktioon ja kasvatuksen perusluonteeseen. 1970-luvun tienoilta alkaen kasvatustiedettä ja pedagogista toimintaa on alettu tarkastelemaan kommunikatiivisena eli vuorovaikutteisena toimintana. Interaktiolla viitataan ihmisten väliseen vuorovaikutukseen ja siitä on saanut nimensä interaktionistinen kasvatustieteen suuntaus. Suuntauksen idea on se, että ihmisen minuus syntyy sosiaalisessa interaktiossa toisen kanssa. Toisaalta interaktionismi on sosialisatioteoria, koska se kuvaa myös yksilön sosiaalistumista yhteisöön. (Siljander, 2005: 179-182.)

3.2 Konstruktivismi

1900-luvun loppupuolella kasvatustieteen valtafilosofiaksi on muodostunut psykologiatieteisiin pohjautuva konstruktivismi. Konstruktivismi juontaa juurensa kognitivismista. Kognitivismi on psykologinen tutkimussuunta, jossa tarkastelun kohteena ovat mielen toiminta ja sen kuvaaminen. Kognitivismi syrjäytti behavioristisen ajattelutavan viime vuosisadan loppupuolella. Behaviorismi on käyttäytymistä tutkiva psykologinen suuntaus, jossa mielen sisäistä toimintaa ei tarvitse huomioda. Puhuttaessa konstruktivismista tai kognitivismista verrataan niitä usein behaviorismiin, koska kaksi ensimmäistä edustavat ihmisen mielen sisäisten prosessien tarkastelua ja jälkimmäinen edustaa luonnontieteiden objektiivista kantaa. Kasvatustieteen kannalta behaviorismi pohjautui siihen, että tietoa siirretään opiskelijoihin. Tässä perinteisessä didaktiikassa ("opettamisen oppi") on ajateltu tiedon olevan kokemukseräistä ja että se on oikeiden vastausten tarjoamista annettuihin kysymyksiin. (Rauste-von Wright, 1997: 17.)

Konstruktivismi sanana tulee sanasta konstruoida eli rakentaa. Ihmisen toiminta ylipäätään on eräänlaista rakentamista ja luomista. Konstruktivismikaan ei ole täysin yhtenäinen kasvatustieteen suuntaus, vaan senkin voi jakaa osa-alueisiin tarkasteltavan tietoteorian mukaan, esimerkiksi oppimisteoreettiseen tai sosiaaliseen konstruktivismiin. Konstruktivismissa raja psykologian ja kasvatustieteen välillä on erittäin häilyvä. Kaikissa konstruktivismin alalajeissa kun on kuitenkin pohjimmiltaan kyse tiedon luonteesta. Oppimisteoreettisessa konstruktivismissa tarkastelun kohteena ovat oppimisprosessit ja siinä korostetaan opiskelijaa tiedon aktiivisena luojana. (Siljander, 2005: 202,203.)

Toisin kuin behavioristit, konstruktivistit ajattelevat tiedon olevan sisäisesti rakentuvaa. Konstruktivismissa ymmärtäminen on tärkeämpää kuin ulkoa opeteltu vastaus. Konstruktivismi

keskittykin siten teoriaan oppimisprosessin luonteesta. Konstruktivismissa tärkeintä on kunkin oma kokemuksellinen maailma ja siinä opiskelijalla on aktiivinen vastuu tiedon prosessoinnissa. Konstruktivismin ja behaviorismin vastaikkanasettelu johtuukin juuri tästä erosta. Behavioristit ajattelevat tiedon olevan passiivisesti siirrettävissä tyhjän päälle ja konstruktivistit ajattelevat tiedon rakentuvan aktiivisesti jo tiedettyjen asioiden yhteyteen. Käytännössä opiskelijasta on tullut ulkoisesta tiedonkaadon objektista tietoa luova subjekti ja siirtometaforaasta on siirrytty konstruktio-metaforaan. (Siljander, 2005: 203, 209.)

Konstruktivistiseen pedagogiikkaan liittyy olennaisesti kaksi termiä, assimilaatio ja akkomodaatio. Assimilaatio tarkoittaa uuden tiedon liittymistä jo tiedettyihin asioihin. Akkomodaatio tarkoittaa näiden tietorakennelmien muuttumista tai uudelleenorganisointia, kun tapahtuu kehitystä ja henkistä kasvua eli oppimista. Tietoa voidaan jäsenellä uudelleen tai sitä voidaan tuhota ja korvata uudella tiedolla. Lapsilla tapahtuu spontaania oppimista eli konstruointia helpommin kuin aikuisilla. Aikuiset voivat olla oman elämänsä toimintatapojen ja kiireisyyden vankeja. Kuten Siljander (2005) osuvasti toteaa

”Oppimisprosessi on olennaisesti sitä, että ihminen luo uutta tietoa, tekee uusia havaintoja, hankkii uusia kokemuksia ja elämyksiä ja luo merkityksiä havaitsemilleen asioille.”

Konstruktivismissa on tärkeää ymmärtää se, että ihminen koetaan autopoieettiseksi systeemiksi. Autopoieettinen tarkoittaa itsesääätelyä ja itseorganisaatiota. Autopoieettinen ihminen on siis itseään ohjaava ja kaikki toiminta tähtää kehittymiseen. Siten oppiminen ymmärretään toiminnan itsesääätelynä, jossa opiskelija itse konstruoi eli rakentaa tietorakenteitaan. Oppiminen on siis opiskelijan oman toiminnan tulosta. (Siljander, 2005: 210, 211.)

Subjektin autonomian lisäksi konstruktivismissa on tärkeää myös oppimisprosessin adaptiivisuuden ymmärtäminen. Toiminnan tarkoituksena on selviytyä ongelmatilanteista eli ihminen pyrkii adaptoitumaan eli sopeutumaan ympäristöönsä. Tiedon tarkoitus on palvella ihmisen käytännöllistä toimintaa. Faktatiedon sijaan olisi siis korostettava ongelmakeskeisyyttä. (Siljander, 2005: 212.)

Konstruktioin perusmuodot ovat konstruktio, jossa ihminen luo uutta tietoa, sekä rekonstruktio ja dekonstruktio. Rekonstruktiossa oppiminen pohjautuu jo olemassa olevaan kulttuuritraditioon. Ihminen muokkaa esimerkiksi aatteitaan tai tapojaan uuden opitun perusteella. Dekonstruktiossa ihminen joutuu kyseenalaistamaan jonkin aiemmin opitun tai itsestään selvän asian uuden tiedon valossa. (Siljander, 2005: 213.) Tällaista pois-oppimista ohjataan myös ammatikoulussa. Huonoja, kenties itse opeteltuja, toimintatapoja pyritään korvaamaan paremmilla ja ammattimaisemmilla käytänteillä.

Konstruktivistisessa oppimisessa keskeisissä asemissa ovat itseään ohjaava ihminen, tiedon luominen ja metakognitiiviset kyvyt (eli tieto omasta tietämisestä ja tietämisen ohjaaminen). Siksi opettamisen sijaan konstruktivismissa puhutaan oppimisen ohjaamisesta, koska opiskelija on aktiivisessa roolissa ja opettajan tehtävä on luoda ihanteelliset olosuhteet oppimiselle. Konstruktivistisen ohjaajan tulisi ottaa huomioon opiskelijan aikaisempi tietotaso. Lisäksi tulisi painottaa ymmärtämistä ulkoa opettelun sijaan, herättää mielenkiintoa, kehittää ongelmanratkaisutaitoja, ajatella tilannesidonnaisesti ja siksi pohtia tiedon muuttuvuutta nykyaikaisessa ja alati muuttuvassa informaatioyhteiskunnassa. (Siljander, 2005: 216, 218.) Opiskelijoiden heterogeenisyys tulisi ottaa yhä paremmin huomioon, mikä on haasteellista isojen ryhmäkokojen vuoksi.

4 Tavoitteet suunnannäyttäjänä

Jotta opiskelusta ei tulisi päämäärätöntä toimintaa, olisi tavoitteiden oltava opiskelijoille mahdollisimman selkeitä. Tavoitteiden määrittelyt myös auttavat opettajaa omassa työssään ja ne luovat arvioinnin perustan. Etenkin juuri tavoitteiden pohjalta opettaja pystyy ohjaamaan opiskelijaa oikeaan suuntaan oppimisen prosessissa. (Uusikylä&Atjonen, 2000: 60, 61.) Keskiössä onkin siis enemmän se miten opitaan ja päästään tavoitteeseen, kuin mitä varsinaisesti opetellaan. Siljanderin (2005) mukaan esimerkiksi siirtometamorassa opettajan konstruoima käsitys toimii opiskelijan tiedonmuodostuksen eli konstruoimisen materiaalina. Konstruktioimetaforassa opetustapahtuma ei tarjoa opiskelijalle valmiita ratkaisuja, vaan säätelämällä oppimisympäristöä tarjoaa opettaja erilaisia lähteitä konstruoida tietoa. Konstruktivistiset pedagogiset periaatteet kohdentuvat oppimisen ohjaamiseen ja arvioinnin periaatteisiin. (Siljander, 2005: 218.)

Kouluissa opiskellaan tietoja ja taitoja. Ammattikouluissa oppimisen kohteena toimii varsinaisesti taidon osaaminen ja teoretieto toimii sitä selventävänä (Poikela, 1994:18). Opettaja ja opetus vaikuttavat kuitenkin myös opiskelijan persoonaan, kun opiskelijalle muodostuu opettajan antaman palautteen kautta käsityksiä itsestään. Oppiminen kouluissa on tavoitteellista toimintaa. Tavoitteellinen toiminta ei kuitenkaan ole automaattista ihmisille. Konstruktivistisesti ajatellen opettajan tulisi pyrkiä asettamaan opiskelijoille sopivia tavoitteita ja ohjata opiskelijoiden toimintaa motivoinnin ja arvioinnin kautta. Siksi motivointi ja arviointi ovat tärkeitä tämän päivän opetuksessa. (Uusikylä&Atjonen, 2000: 59.)

Oppimisen tavoitteiden tulisi tulla opiskelijasta ja hänen kehittymisensä tarpeistaan. Käytännössä tavoitteenasettelulla voi kuitenkin olla erilaisia funktioita. Ensinnäkin, tavoitteiden asettelu ohjaa opettamista. Se toimii opetuksen suunnittelun työvälineenä. Kun tiedetään mihin pyritään, on helpompi suunnitella tavoitteeseen johtavia reittejä. Toiseksi tavoitteet

luovat opetuksen ja tulosten evaluoinnin perustan. Evaluointi eli arviointi kuuluu olennaisesti oppimiseen eikä se ole mahdollista ilman vertailua siihen, mihin oltiin pyrkimässä. Kolmanneksi tavoitteet ohjaavat opiskelijan ponnisteluja. Mitä paremmin opiskelija ymmärtää tavoitteet, sitä keskittyneemmin voi hän suunnata toimintaansa. Myös opiskelijakeskeisessä pedagogiikassa tavoitteet ovat tärkeitä. Mitä opiskelijakeskeisempää opetus on, sitä enemmän voi antaa opiskelijoiden suunnitella omia päämääriään. (Uusikylä&Atjonen 2000: 60, 61.)

Tavoitteet ja niihin pyrkiminen eivät aina kuitenkaan ole yksioikoisia asioita. Tuloksia voi olla vaikea mitata ja arvioida sekä oppimistilanne ei välttämättä aina suju suunnitellusti. Filosofisesti ajatellen tavoitteet rajaavat opittavia aiheita liikaa, eikä luoville ajatuksille välttämättä löydy sijaa. Tavoitteet kouluissa pyritään yleensä kirjaamaan mahdollisimman mitattavissa olevaan muotoon, jolloin mainittu luova oppiminen jää vähemmälle. Konstruktivistisesti ajatellen tulisi siis paremmin ottaa huomioon erilaisia tavoitteita ja niihin pääsemisen reittejä, koska jokainen kuitenkin rakentaa itse oman tietämisensä. Toisaalta rajoituksia ja ohjausta tarvitaan, koska kaikki opiskelijat eivät kykene toteuttamaan itseohjautuvaa opiskelua. (Uusikylä&Atjonen: 67,68, 138.)

4.1 Opettamistapa

Opettajan vastuulla on valita opettamistapa vallitsevien tavoitteiden mukaan. Jokin toinen opettamistapa edistää oppimista välillä enemmän kuin toinen. Opettamistavat voi erään jaoteltavan mukaan jakaa behavioristiseen, kognitiiviseen, konstruktivistiseen, humanistiseen ja sosiaaliseen tapaan opettaa.

Behavioristisessa eli suorassa opetuksessa opettaja esittelee opiskelijoille tietoja. Tiedot omaksutaan sellaisenaan pieninä kerta-annoksina ja edetään isompiin kokonaisuuksiin vähitellen. Kognitiivisessa informaation prosessoinnin opettamistavassa pääpaino on käsitteiden ja niiden suhteiden ymmärtämisessä. Konstruktivistisessa opettamistavassa opettaja auttaa opiskelijoita rakentamaan joustavia tietorakenteita ja ohjaa heitä kriittiseen ja itsenäiseen tiedonhakuun. Opiskelutehtävät pyritään adaptoimaan realistisiin tilanteisiin, jotka voivat herättää epävarmuuden tunnetta opiskelijoissa, mutta myös tiedonhalun kasvua. Humanistinen opettamistapa ottaa vieläkin paremmin huomioon opiskelijoiden tarpeet. Siinä opiskelijoita tuetaan ennemminkin henkisesti ja herätellään sisäistä motivaatiota. Sosiaalisessa opettamistavassa opettaja jakaa opiskelijat ryhmiin sen mukaan mikä parhaiten edistää oppimista. Ryhmätoisissa oleellista on, että jokainen joutuu panostamaan tavoitteiden eteen. Opettamistapoja tulisi vaihdella tilanteiden mukaan. Tulisi myös muistaa, että se mikä sopii toiselle ei välttämättä sovi muille. (Uusikylä&Atjonen, 2000: 100, 101.)

Oli opetustapa mikä tahansa kuuluu opettajan tehtäviin myös työrauhasta huolehtiminen. Kaaoksen hallinta ei onnistu voimakeinoin. Auktoriteettinen asema pitää ansaita, siten siitä tulee pysyvä. Opettajan tulisi olla samaan aikaan ammattitaitoinen, empaattinen, jämäpti ja johdonmukainen. Opiskelija arvostaa sitä, että opettaja hallitsee oman työnsä ja osaa kertoa muutakin kuin ”pakollista” tietoa. Opettajan osaaminen onkin siis avainasemassa, kun halutaan opettaa jotakin. Empatiataidot, eläytyminen toisen tilanteeseen ja henkisen tuen antaminen kuuluvat myös opettajan sosiaalisiin taitoihin. Jämäptiys ei tarkoita joustamattomuutta, vaan sitä, että opettaja uskaltaa esimerkiksi olla vaihtamatta mielipidettään opiskelijoiden toiveista huolimatta. Jämäptiys tarkoittaa vastuun ottamista, vaikka erehtyisikin. Ilman empatiaa tosin jämäptiys on vaarassa muuttua jääräpäisyydeksi. Johdonmukaisuus auttaa opiskelijoita hahmottamaan sen, mitä saa tehdä ja mitä ei. Johdonmukaisuus auttaa myös ajankäytön hallinnassa. Sekavasti ja epäjohdonmukaisesti käyttäytyvä opettaja voi aiheuttaa hämmennystä niin nuoremmissa kuin vanhemmissakin opiskelijoissa. (Nevalainen, V., & Nieminen, A., 2010: 51, 52.)

4.2 Motivointi

Motivaatiolla tarkoitetaan ihmisen toimintaa ohjaavaa voimaa. Periaatteessa motivaation voi jakaa kahteen ihmisen käyttäytymistä ohjaavaan motivaation malliin, tarvemalliin ja arvomalliin. Tarvemallin taustalla on ajatus henkiinjäämisestä ja puutteiden tyydyttäminen. Esimerkiksi nälkä voi pakottaa ihmisen ponnistelemaan ruoan hankinnan eteen. Arvomallissa ihminen tavoittelee ”jotakin parempaa” ja suuntaa toimintansa siihen suuntaan. Ihmisessä vaikuttaa samanaikaisesti useita eri motiiveja. Ne voivat olla toisiaan tukevia tai ristiriidassa keskenään. Valintatilanteessa vahvin motiivi tai samansuuntaisten motiivien ryhmä voittaa. (Vuorinen, I., 1998: 12, 13, 15.)

Motivaatiolla on aina voimakkuus ja suunta. Tavoitteen saavuttamisen todennäköisyys ja tavoitteen kiinnostavuus vaikuttavat motivaation voimakkuuteen. Kumman tahansa vaikuttaessa negatiiviselta, on motivaation voimakkuus huonoin mahdollinen. Siksi realistiset opiskelutavoitteet ja inspiroiva sekä kannustava opetus ovat opettajalle tärkeitä motivoinnin keinoja. Opettajan on tärkeä tunkea opiskelijoiden kiinnostuksen kohteet. Jokaisella on halua käyttää energiaa johonkin aktiiviseen toimintaan. (Vuorinen, I., 1998: 20, 21, 24.)

Aktiivisessa ja elinikäisessä oppimisessa opiskelu hyväksytään läpi elämän jatkuvaksi itsensä kehittämisen prosessiksi, josta opiskelija itse on suurimmassa vastuussa. Motivointia täytyy siis harjoittaa entistä enemmän itseohjautuvasti, kuten koko oppimisprosessia. (Beairsto, B. & Ruohotie, P., 2000: 98.) Aktiivisessa oppimisessa keskeistä ovat motivaatioon ja tiedonhankintaan liittyvät valmiudet. Hyvän sisäisen motivaation avulla itsenäinen opiskelija voi määrittellä tavoitteita ja sitoutua työtehtävään. Tiedonhakuun liittyvät valmiudet auttavat

ongelmanratkaisutaidoissa. Myös vuorovaikutus esimerkiksi muiden opiskelijoiden kanssa on tärkeää. Ryhmätyötaidot ja valmiudet jakaa ja vastaanottaa tietoa muiden kanssa kannustavat opiskelijoita. Aikuisten ja itsenäisesti opiskelevien arvioinnissa keskitytään oppimisprosessien tarkkailuun, jonka loppujen lopuksi tulisi vaikuttaa myös opiskelijan omaan tekemiseen sisäisen motivaation kautta. Aktiivisen oppimisen ihanneolosuhteissa on puitteet tekemille ja kokeilemiselle. Oppiminen tapahtuu tekemisen perusteella ja tekemisten reflektointi edesauttaa oppimista jatkossa. Siksi myös epäonnistuminen hyväksytään, sekin on oppimista. (Fränti&Pirinen, 2005: 43.)

Ajan henki kannustaa yksilöä parantamaan toimintaansa jatkuvasti. Kilpaileminen on etusijalla monelle niin koulussa kuin työyhteisössäkin. Opettajalla on vastuu ja velvollisuus yksilöllisestä motivoinnista, jolla autetaan opiskelijoita kehittämään myönteistä minäkuva, hyvää itsetuntoa ja edistää innostusta opeteltavia asioita kohtaan. (Uusikylä&Atjonen, 2000: 95.)

Koulumaailmassa motivaatio vaikuttaa siihen, kuinka paljon aikaa opiskelijat ovat halukkaita viettämään opintojen parissa (Bransford ym: 75). Vahvistaminen eli palkitseminen on perinteisesti voimistanut motivaatiota ja rangaistukset ovat heikentäneet motivaatiota. Materiaalisia ja sosiaalisia palkkioita on käytetty koulumaailmassa ja kasvatuksessa jo pitkään. Toivottua käyttäytymistä on palkittu esimerkiksi lahjoilla tai positiivisella palautteella. Myös arvosanoilla on pyritty vaikuttamaan toivotunlaiseen käyttäytymiseen. (Tynjälä, 2002: 99.)

Behavioristinen palkitsemismetodi näyttää usein toimivan, mutta yksilön oppimisen kannalta olennaisempaan asemaan nousevat sisäisen ja ulkoisen motivaation erot. Ulkoista motivaatiota ohjaa ulkoinen palkkio. Sisäistä motivaatiota ohjaavat oma innostuneisuus ja kiinnostuneisuus. Vertailussa behavioristinen näkemys olettaa palkkioiden voimistavan toivottua toimintaa ja konstruktivistinen näkemys pohjautuu siihen, miten opiskelija tulkitsee tilanteen ja minkä merkityksen hän antaa toiminnalle ja ulkoisille palkkioille. Sisäisesti motivoitunutta opiskelijaa voivat häiritä ulkoiset palkkiot tai rangaistukset, jolloin keskittyminen saattaa suuntautua palkkioiden tavoittelemiseen tai rangaistuksen välttelemiseen sekä mahdollisimman nopeaan suoritukseen. (Tynjälä, 2002: 99, 100.)

Toisaalta kaikkeen tarvittavaan tietoon ei välttämättä löydy sisäistä intoa, joten myös tahdon voima ja sen suuntaaminen tietoisien valinnan avulla on joskus tarpeellinen taito (Vuorinen, I., 1998: 25). Tahdon voimalla opiskelija voi turvautua itsemotivoinnin strategioihin tai hallita tunteita kuten tehottomuutta tai avuttomuutta. Itsesääätely on vahvasti liittynyt siihen sosiaaliseen ympäristöön, jossa ihmiset elävät. Sosiaalinen ympäristö voi pahimmillaan estää opiskelijaa ajattelemasta, mutta se voi myös innostaa opiskelijaa. (Ruohotie, P., 2002: 81.)

Keskeisinä motivaatiotekijöinä nähdään opiskelijan uskomukset itsestä, tulkinnat oppimislanteista ja tehtävistä. Motivaatioon liittyvät käsitykset on jaettu kahteen ryhmään. Ensimmäinen ryhmä käsittää idean opiskelijan tärkeiksi ja mielenkiintoisiksi kokemista asioista. Toiseen ryhmään kuuluvat opiskelijan uskomukset omasta suoriutumisesta ja arviointi onnistumisesta tai epäonnistumisesta. Nämä näkemykset voivat vaihdella tilanteen mukaan. (Tynjälä, 2002: 100.) Lähemmin tarkastelussa ovat suoritusmotivaatio-, attribuutio- ja tavoiteorientaatioteoriat.

Suoritusmotivaatioterian keskiössä ovat onnistumisen toive ja epäonnistumisen pelko. Näiden keskinäinen suhde kertoo opiskelijan suuntautumisesta erilaisiin suorituksiin. Epäonnistumisen pelko voi johtaa negatiiviseen välttämismotivaatioon ja onnistumisen toive saa opiskelijan ponnistelemaan päästääkseen tavoitteeseensa. Suoritusmotivaatioon liittyy myös arviointi menestymisen todennäköisyydestä ja aikaisemmista kokemuksista. Välttämismotivoitunut ihminen saattaa valita joko hyvin helppoja tehtäviä tai liian vaikeita tehtäviä välttääkseen epäonnistumisen tuomaa ahdistusta. (Tynjälä, 2002: 101.)

Attribuutioteoriassa ihmiset pyrkivät antamaan syytä toiminnalleen. Näitä syyteltyksiä nimitetään kausaaliattribuutioiksi. Onnistumisia ja epäonnistumisia selitetään omilla kyvyillä, yrittämisen tasoilla ja hyvällä onnella. Opiskelijasta riippuen saattaa hän uusissa tilanteissa lisätä harjoittelua tai lakata yrittämästä, koska kokee yrittämisen hyödyttömäksi. (Tynjälä 2002: 101, 102.)

Tavoiteorientaatioteoriat on jaettu neljään osaan: oppimisorientaatioon, suoriutumisorientaatioon, välttämisorientaatioon ja riippuvuusorientaatio. Ensimmäinen on tehtäväsuuntautuneisuus eli oppimisorientaatio, jossa opiskelija on innostunut tehtävästä. Tehtäväsuuntautunut opiskelija ei välitä tilannetekijöistä ja toimintaa ohjaa halu oppia sekä ymmärtää asioita paremmin. Tällainen opiskelija on itseohjautuva eikä välitä hetkellisistä epäonnistumisista. Suoriutumisorientaatiossa opiskelijan huomio kiinnittyy omaan kyvykkyyteen ja menestyksen saavuttamiseen. Suoriutuja menee sieltä, missä aita on matalin ja menestys voi olla sitä, että on parempi kuin muut. Minäsuuntautuneisuudessa eli välttämisorientaatiossa keskeisintä on minän suojeleminen ja epäonnistumisen pelko. Huono suoriutuminen aiheuttaa pelkoa, jolta minä on suojeltava. Tällainen opiskelija kiinnittää huomion toissijaisiin asioihin ja viivyttää tehtävien aloittamista. Tällainen defensiivinen strategia voi liittyä myös heikkoon itsearvostukseen. Neljäntenä on sosiaalinen riippuvuussuuntautuneisuus. Siinä haetaan hyväksyntää opettajalta ja luokkatovereilta ja toimintaa ohjataan siten tulkintojen kautta. Tällainen opiskelija voi vaikuttaa ihanteelliselta tapaukselta, mutta sisimmässään hän saattaa hakea vain sosiaalista hyväksyntää eikä sisäinen motivaatio pääse kehittymään. (Tynjälä, 2002: 102-104.)

Kaiken kaikkiaan opiskelijan käyttämät strategiat oppimiseen ja toimintaan määriytyvät tilanteen ja ympäristön mukaan. Suuri vaikutus on myös opiskelijan tulkinnalla tehtävästä. Tulkin-ta määriytyy aikaisempien kokemusten perusteella. Lisäksi tehtävän vaikeustaso vaikuttaa opiskelijan motivaatioon. Liian helpot tehtävät puuduttavat opiskelijoita ja liian vaikeat tehtävät voivat aiheuttaa turhautumista. (Bransford, J., Brown, A. & Cocking, R., 2000: 75.)

Opettajien vuorovaikutustyylin tulisi vaihdella opiskelijan motivaatiotyyppin mukaan (Tynjälä, 2002: 108, 110). Opetustapahtuma ei aina etene käsikirjoituksen mukaan. Mukana on paljon muuttujia eikä opettaja saisi opettaa kaikkia samalla tavalla. Opettaja ei saisi luokitella opiskelijoita lahjakkaisiin tai lahjattomiin eikä missään nimessä rangaista epäonnistumisista. Palaute tulisi antaa kannustavassa hengessä ja opiskelijoille tulisi antaa aikaa oppia ja kokeilla. Parhaimpia motivoivia toimenpiteitä koulutyöskentelyssä ovat merkitykselliset tehtävät sekä vastuun jakaminen opiskelijoille heidän taitotasonsa mukaan. Mitä edistyneempi opiskelijakunta on, sitä enemmän he toimivat itseohjautuvasti. Lisäksi arvioinnilla on suuri merkitys, etenkin kun se on tehty yksilöllisen edistymisen kannalta, eikä vertailemalla muihin. (Uusitalo & Atjonen, 2000: 96,97.)

4.3 Arviointi

Koulumaailmassa arviointi on yleensä pakollista toimintaa jossakin muodossa. Pääasiassa arviointi on aina ollut opettajan vastuulla, mutta nykyään opiskelijat itse voivat olla suuressa osassa arvioinnissa. Arviointi ei myöskään perustu välttämättä yhdelle kokeelle tai tentille, vaan mm. erilaiset tuotokset voivat olla arvioinnin kohteena. Arvioinnin perustehtävänä on kuitenkin aina motivoida opiskelijaa ja auttaa selviytymään tulevista tehtävistä. (Uusitalo & Atjonen, 2000: 136.)

Moni asia elämässä perustuu arvioinnille. Kaikki arvioivat jotakin arkisissa tilanteissa. Arviointiin sisältyy usein tunteita ja ajattelua. Kouluissa arvioinnillisia ongelmia ilmenee usein. Ne voivat olla vaikeasti lähestyttäviä ja virheelliset arviointikäytännöt voivat haitata opiskelua. Virheellisillä arvioinneilla voi olla myös tuhoisa vaikutus opiskelijan motivaatioon. Monesti arviointikriteerit ovat edelleen tuotosta, määrää ja muistamista painottavia. Oppimisen laatu ja ymmärtäminen voi jäädä vähemmälle huomiolle. Joka tapauksessa evaluaation tärkeimpänä kohteena tulisi nähdä oppimistulos. (Ihme I., 2009: 18, 85.)

Arvioinnin tarkoituksena on määrittää kuinka hyvä jokin toiminta on. Määrittelyä varten tarvitaan kriteereitä, jotka yleensä tulevat tavoitteista. Ensimmäinen tapa jaotella oppimisen arviointi perustuu oppimisprosessin vaiheeseen. Oppimisprosessin vaiheen arviointi voi olla diagnostista, formatiivista tai summatiivista arviointia. Diagnostista arviointia tehdään, kun arvioidaan esimerkiksi opiskelijan lähtötasoa ennen uuden opettelu-alkua. Formatiivinen arviointi tapahtuu opetuksen aikana ja se myös ohjaa opetusta. Summatiivinen arviointi on lopulli-

nen arviointi oppijan taidoista esimerkiksi kurssin loputtua. Konstruktivistisessa oppimiskäsitteyksessä näitä kaikkia arviointilajeja tulisi yhdistää ja integroida uudenlaiseksi arviointiajatteluksi. Koska konstruktivismissa kaikki pohjautuu opiskelijan omiin kokemuksiin oppimisesta, tulisi itsearvioinnin olla yhä suuremmassa asemassa. Perinteisessä arvioinnissa huomio on kiinnittynyt ulkoa opetteluun ja lopulliseen tuotokseen tai kokeeseen. Konstruktivismiin pohjautuvassa arvioinnissa pääasemaan nousevat oppimisprosessi, muutos ja lopullinen ymmärtäminen. (Tynjälä, 2002: 171.)

Arvioinnin voi osittaa myös sen mukaan, mihin arviointi kohdistuu. Arviointi voi kohdistua suoriin, motivaatioon tai oppimisstrategiaan. Suoriin kohdistuva palaute kertoo työn laadusta ja tarjoaa siihen korjaavaa informaatiota. Motivaatioon liittyvän palautteen tarkoitus on ylläpitää hyvää työskentelymotivaatiota. Kun opiskelija kokee menestyvänsä, kasvaa hänen motivaationsa entisestään. Attribuutiopalaute liittyy suoritustason yhteen hänen ominaisuuksensa kanssa. Esimerkiksi opiskelija voi ajatella hänen oppimisvaikeuksiansa johtuvan heikosta älykkyydestä. Seurauksena voi olla luovuttaminen. Opettajan tulisi auttaa opiskelijaa yrittämään voittaa vaikeudet sen sijaan, että opiskelija on jo valmiiksi lokeroituna tiettyyn ryhmään ominaisuuksiensa perusteella. Strategiapalaute liittyy valittuun opiskelustrategiaan. Strategiat auttavat opiskelijoita ymmärtämään olennaisimmat asiat. Olennaista evaluoinnissa on, että kritiikki ja kiitos suuntautuvat käyttäytymiseen tai oppimiseen, eivätkä esimerkiksi opiskelijan persoonaan. (Uusikylä & Atjonen, 2000: 119-121.) Suomalaisten mentaliteettia ajatellen tulee mieleen, että kritiikkiä annetaan usein liikaa ja ilman parannusehdotuksia, kun taas kiitosta kuulee liian harvoin. Rakentava kritiikki ja aito kiitos ovat omiaan parantamaan kenen tahansa motivaatiota.

Perinteiselle kokeelle tai tentille löytyy vaihtoehtoja. Etenkin ammatillisessa opiskelussa työn tekeminen ja hallitseminen on tärkeintä. Osaaminen osoitetaan taitonäytteillä, jotka suoritetaan käytännön työnä ja ne kuvastavat sen hetkisen osaamisen tasoa. Lyhyillä opintokokonaisuuksilla ei välttämättä ehdi saavuttaa parhainta mahdollista tulosta, joten siksi ymmärtäminen ja yritteliäisyys nousevat vähintäänkin yhtä isoiksi kriteereiksi kuin taitonäyte. Tällaisissa tapauksissa kannattaisi käyttää autenttista arviointia, jota voidaan kutsua myös kvalitatiiviseksi arvioinniksi. Se on jatkuvaa ja se keskittyy opiskelijan seuraamiseen pitkällä aikavälillä. Tällä tavoin saadaan vähennettyä esimerkiksi yksittäiseen kokeeseen liittyviä paineita. Autenttinen arviointi tapahtuu mahdollisimman luonnollisissa tilanteissa ja sillä pyritään tutkimaan opiskelijan osaamista mahdollisimman suoraan. (Ihme, I., 2009: 102.) Myös erilaiset oppimispäiväkirjat ja portfoliot ovat hyödyllisiä ammatillisessa koulutuksessa ja ne sivuavat autenttisen arvioinnin periaatteita. Arviointia tapahtuu opettajan arvioinnin lisäksi itsearviointina sekä toveriarviointina.

Lisäksi tulee muistaa ettei arviointi koske vain opiskelijoita, vaan myös opetusta (ja koulu- maailmaa ylipäätään). Opiskelijat voivat päästä vaikuttamaan opetuksen sisältöihin vastaamalla opintokokonaisuuksia koskeviin kyselyihin. Laajemmassa mittakaavassa arviointi voi olla kansainvälistä koulusaavutusten vertailua. Nykyaikana on tärkeää tiedostaa talouselämän vaikutus koulutukseen. Yritykset voivat pyrkiä saamaan omaa oppimateriaaliaan kouluihin. Ammattitaitoisen opettajan tulee valita mitkä asiat ovat tärkeitä opiskelijalle ja mikä on turhaa tai jopa tavoitteiden vastaista. Yleisenä tavoitteena kaikelle opetukselle voidaan pitää oppimaan oppimista, luovuutta ja itseluottamuksen edistämistä. Tavoitteita voidaan pitää opetuksen laatukriteereinä. Nykyinen opetus ei enää tähtää ulkoa opetteluun, vaan tieto koetaan muutokselle mahdollisena ja siksi tärkeintä on oppia hankkimaan tietoa itsenäisesti ja kriittisesti sekä oppia hallitsemaan tiedonhankintaprosesseja ja ajattelua. Pääasia on, että kouluissa opiskellaan olennaisia asioita, joilla on laaja käyttöarvo elämässä ja työssä. (Uusikylä&Atjonen, 2000: 163, 167.)

Arvioinnin tulisi aina täyttää validiteetin ja reliabiliteetin vaatimukset. Lisäksi sen tulisi olla erottelukykyinen, objektiivinen ja käyttökelpoinen. Arvioinnin erottelun tarkoituksena on selvittää kuka osaa mitäkin. Jos kaikki vastaavat samankaltaisesti esimerkiksi tenttiin, ei tentti ole erottelukyvyltään kovinkaan hyvä. Objektiivisinta arviointi on silloin kun kaksi arvioijaa päätyy samaan lopputulokseen arvioinnin kohteesta. Arvioinnin validiteetti tarkoittaa sitä, että arvioidaan oikeaa kohdetta. Sisällön validiteettiin kuuluu se, miten hyvin arviointi kattaa ne alueet joihin mittaaminen kohdistuu. Arvioinnin validiteettia alentavia syitä ovat esimerkiksi sädekehävaikutus, tasovaikutus, korostamisvirhe, keskittämistäipumus ja kriteerien muuttumisvirhe. Sädekehävaikutuksessa epäolennaiset seikat, kuten esimerkiksi ulkonäkö tai miellyttävä käytös, vaikuttavat arviointiin. Tasovaikutuksessa, jos arvioidaan suhteellisuusperiaatteen mukaan, sama suoritustaso voi johtaa eri arvosanoihin. Korostamisvirhe ja keskittämistäipumus ovat ikäänkuin toistensa vastakohtia. Ensimmäisessä jaetaan vain hyviä tai huonoja arvosanoja ja jälkimmäisessä supistetaan arvosanajakauma keskitasolle. Kriteerien muuttumisvirhe tarkoittaa sitä, että arviointiperusteet vaihtelevat ja ne ovat epä johdonmukaisia. (Uusikylä&Atjonen, 2000: 171-173.)

Reliabiliteettiin vaikuttavat tekijät ovat vaihtelevia ja ne vaikuttavat yksilötasolla. Väsymys, sairaudet ja yleinen elämäntilanne voivat vaikuttaa osaamiseen arvioitavassa tilanteessa. Joskus opiskelijalla voi olla tenttipelkoa tai minäkuvaan liittyvää ahdistusta, joka vaikuttaa jännittävässä tilanteissa. Vastaavasti joku voi menestyä arvaamalla. (Uusikylä&Atjonen, 2000: 173.)

Arvioinnissa nykypäivänä on tärkeää auttaa ihmisiä hallitsemaan omaa oppimistaan. Ymmärtämisen ollessa tärkein kriteeri oppimiselle, on ihmisten opittava tiedostamaan, milloin he osaavat jonkin asian ja milloin he tarvitsevat lisää opetusta. Metakognitiivisten taitojen puut-

tuminen tai heikko tietäminen voi johtaa oppimisen hidastumiseen. Metakognitiivisten taitojen osaaminen voi siten nostaa opiskelijoiden suoritustasoa ja kehittää itseohjautuvuuden taitoja. (Bransford, J. Ym., 2000: 25, 35.) Metakognitiivisten taitojen avulla kehitetään mm. päättelykykyä, ymmärtämistä ja ongelmanratkaisutaitoja. Metakognitiivisiin taitoihin kuuluu oikean oppimisstrategian valinta. Edistynyt opiskelija osaa asettaa itselleen tavoitteita, jäsenellä oman toimintansa tavoitteiden suuntaiseksi ja vaihdella eri strategioita. Metakognitiiviset taidot kehittyvät ongelmanratkaisussa ja ongelmanratkaisukyky helpottuu metakognitiivisten taitojen myötä. Ongelmanratkaisukyvyllä tarkoitetaan sitä, että löytää itsenäisesti keinoja tietyn ongelman ratkaisemiseksi. Tämä edellyttää ongelman identifioimista ja tavoitteiden asettamista. Välimaastosta löytyvät kaikki tutkimisesta ja kokeilemisestä sisältävät strategiat. Tuloksen ja koko prosessin tarkastelu jälkeensä auttaa opiskelijan kykyä ratkaista samankaltaisia ongelmia uudestaan. (Woolfolk, A., 2010: 270, 271, 279.)

5 Motivaatiotutkimus

Keväällä 2011 toteutin hiustenpidennysten opintokokonaisuuden valmistuvalle hiusalaa opiskelevalle ylioppilas pohjaiselle ryhmälle. Opintokokonaisuus oli ryhmän valinnaisiin opintoihin kuuluva ja se toteutettiin kerran viikossa koko viidennen jakson ajan. Yksi jakso kestää 38 koulupäivää. Lähetin ryhmäläisille jo hyvissä ajoin sähköpostin siitä, mitä opintokokonaisuudella alustavasti tulee tapahtumaan ja pyysin myös parannusehdotuksia, jos sellaisia mieleen tulisi. Vastauksissa kaikki vaikuttivat innokkailta eikä uusia ehdotuksia ilmaantunut. Viestien perusteella kaikki olivat kiinnostuneita opintokokonaisuuden aiheista.

Opintokokonaisuus alkoi ja muistan miettineeni kuinka väsyneiltä opiskelijat vaikuttivat, vaikkakin myös innostuneilta. Alkuun keskustelimme yleisesti koko luokan motivaatiosta, joten minulla oli jo jonkinlainen käsitys ryhmän motivaatiosta ennen tätä tutkimusta. Silloin päälimmäisenä kaikilla oli mielessä valmistuminen ja kaikkien asioiden hoitaminen ennen sitä. Opiskelijat kokivat olevansa stressaantuneita ja väsyneitä. Ryhmän vaihteleva mielentila ja aktiivisuustaso sai minut pohtimaan motivaatiota hiusalan oppilaitoksissa yleisesti. Tätä tutkimusta ei voi suoraan yleistää, vaan olen tässä tutkinut ainoastaan tämän yhden luokan motivaatioon liittyviä tekijöitä noin viisi kuukautta valmistumisen jälkeen. Kuitenkin voisi olettaa, että saman koulun sisältä saattaisi muiltakin luokilta löytyä yhtäläisyyksiä tai että motivaatioon vaikuttavat tekijät ovat melko saman tyyppisiä koulusta tai luokasta riippumatta.

5.1 Tutkimuksen toteutus

Lähes kaikki laadullinen tutkimus on jonkinasteista tapaustutkimusta. Laadullinen tutkimus kertoo, mitä yhdestä tapauksesta, ihmisestä, ryhmästä tai ilmiöstä voidaan oppia. Ainoastaan tiedonhankinnan strategiat vaihtelevat. (Metsämuuronen, 2005: 196.) Tämä laadullinen tut-

kimus pohjautuu fenomenografiaan. Fenomenografia tutkii ihmisten käsityksiä asioista ja näitä käsityksiä yritetään luokitella ja merkitykset yritetään selittää. Fenomenografian painopiste on ollut pedagogisessa oppimistutkimuksessa. Fenomenografiassa tutkimuksen kohteena on arki ajattelu ja lähestymistavassa pyritään tarkastelemaan asioita toisen asteen näkökulmasta eli miltä ilmiö näyttää eri ihmisen kuin tutkittavan silmin. Tavoitteena on ymmärtää miten mm. opiskelijat ymmärtävät eri asioita. Tavallisesti käytössä on avoin haastattelu, joka rakentuu suhteellisen joustavasti. Vertailemalla ilmaistujen käsitysten yhteneväisyyksiä ja eroja pyritään löytämään erilaisia kuvauskategorioita. Tutkimuksen kohteena ovat siis subjektiiviset käsitykset. (Julkunen, M-L., 2002: 67, 68.)

Fenomenografian ja muiden laadullisten tutkimusten menetelmien ongelmaksi nousee yleistettävyyttä. Joskus tutkimuksen kohteena voi olla vaikkapa vain yksi henkilö, joten yleistäminen voi olla mahdotonta. Lisäksi käsitykset asioista ovat aina kontekstisidonnaisia ja käsitykset ovat muuttuvia. Ihmisten mielipiteet vaihtuvat. Lisäksi nousee esille kysymys oikeasta ja väärästä; kenen käsitys jostakin asiasta on oikea tai väärä? (Metsämuuronen, 2005: 212.)

Tätäkin tutkimusta ei voi suoraan yleistää, vaan se koskee ainoastaan erään hiusalan ryhmän valmistuneita parturi-kampaajia ja heidän käsityksiään motivaatioon liittyvistä tekijöistä koulutuksen aikana. Aika ei ollut vielä kullannut muistoja, mutta vastauksista kuului läpi perspektiivin saaminen valmistumisen jälkeen. Oletettavaa on, että vastaukset olisivat olleet varsin erilaisia opiskelun aikana, nyt ja vaikkapa viiden vuoden päästä.

Laadin kirjallisen kyselyn, jonka lähetin ryhmään kuuluneille 14:lle henkilölle sähköpostin välityksellä. Haastattelu olisi tietenkin ollut parempi, koska silloin olisi voinut esittää lisäkysymyksiä, mutta se olisi vaatinut paljon aikaa ja resursseja, koska tutkittavat henkilöt olivat jo valmistuneet eivätkä siten olleet esimerkiksi koulussa tavoitettavissa. Toisaalta oli myös kenties hyvä, että entiset opiskelijat saivat vastata oman mielensä mukaan niin laajasti tai suppeasti, kuin halusivat enkä ollut esittämässä johdattelevia lisäkysymyksiä ja siten vaikuttanut tutkimuksen kulkuun. Lisäksi päätin jo etukäteen, että jos yli puolet vastaavat, jatkan tutkimusta, muuten vaihtaisin lähestyttäviä ihmisiä. Onneksi kuitenkin kahdeksan entistä opiskelijaa vastasi ja päätin alkaa analysoimaan vastauksia.

Litterointia ei tässä tutkimuksessa tarvinnut tehdä, sillä kysymyksiin vastattiin kirjallisesti sähköpostin välityksellä. Osa kysymyksistä oli avoimia ja vähemmän johdattelevia ja osassa kysyttiin tiettyä asiaa, jotta kysymysten monipuolisuudella pääsisin paremmin käsiksi tutkimukseni aiheeseen. Viimeinen kysymys sivuaa opiskelijoiden ajatuksia työelämän tilanteesta. Kysymykset olivat seuraavanlaiset.

1. Mitkä asiat koulupäivän aikana motivoivat eniten siellä työskentelemisessä? Mikä auttoi jaksamaan?
2. Mitkä asiat koulupäivän aikana haittasivat siellä työskentelyä? Mikä haittasi keskittymistäsi?
3. Mikä tuntui epämotivoivalta? Milloin ”ei huvittanut”?
4. Olisitko voinut tehdä jotakin oman motivaatiosi hyväksi? Mitä?
5. Olisivatko opettajat voineet tehdä motivaatiosi eteen jotakin toisin?
6. Jälkeenpäin ajatellen, oliko hiusalan koulutus sellainen kuin ajattelit sen olevan etukäteen? Mitkä olivat kyseisiä eroja? Miten mahdolliset erot vaikuttivat motivaatioosi?
7. Mitkä asiat kouluajan ulkopuolella vaikuttivat koulumotivaatioosi?
8. A) Jos tällä hetkellä työskentelet hiusalalla niin miksi jatkoit alalla?
B) Jos et tällä hetkellä työskentele hiusalalla niin miksi et jatkanut alalla?

Vastaukset saatuaani yritin käsitteellistää ja kategorisoida niissä mainitut asiat ja laskea eri asioihin liittyviä esiintymistiheyksiä. Ensin listasin kunkin kysymyksen kohdalla vastatut aiheet ja yhdistin samaan asiaan liittyvät asiat. Tähän tutkimukseen päädyin esittelemään noin kolme yleisintä käsitystä jokaisesta motivaatioon vaikuttaneesta aihealueesta. Parhaani yrittäen olen abstrahoinut vastaukset ja lopullinen jako motivaatioon vaikuttaneista tekijöistä sisältää osakäsitykset ryhmästä, opettajasta, opetuksesta, koulun ulkopuolisista asioista ja muihin aiheisiin liittyvistä ilmiöistä.

5.2 Tutkimus

Tutkimukseen vastanneita oli siis hieman yli puolet ryhmästä, kahdeksan valmistunutta parturi-kampaajaa. He kaikki ovat naisia ja iältään he ovat tutkimushetkellä olleet 21-28-vuotiaita. Katoon kuuluvat kuusi vastaamatta jättänyttä ryhmäläistä. Seuraavaksi esittelen eri osalueiden yleisimmät vaikutukset motivaatioon. Lainauksia käytän esimerkin omaisesti sisennyksinä ja kursivoituna. Sulkumerkkien sisältä löytyvät kyseessä olevan vastauksen antaneiden kappalemäärä.

5.2.1 Ryhmän tai toisten opiskelijoiden vaikutus motivaatioon

- Hyvä luokkahenki
- Ryhmän mieliala
- Oma motivoituneisuus

Hyvä luokkahenki tunnetusti helpottaa opettajan työtä. Opettaja voi myös omalla panoksellaan vaikuttaa siihen, kuinka ryhmä toimii yhdessä. Kuitenkin, neljäntoista aikuisen naisen yhteinen aika ei yleensä suju ongelmitta. Tutkittavalla ryhmällä oli yleisesti ottaen hyvä ryh-

mähenki ja useimmille vastanneista se oli antoisa henkinen voimavara (6). Vähemmistö koki luokkatovereiden merkityksen vähäisempänä (2).

Luokkakaverit olivat yksi pääsyistä, miksi Helpassa jaksoi käydä.

Sain yhteyden muutamaan ryhmäni opiskelijaan.

Ryhmän mieliala korostui monessa vastauksessa (4) yleensä sen negatiivisia vaikutuksia kuvailen. Sananlasku joukossa tyhmyys tiivistyy ei päde ainoastaan tyhmyyteen, vaan myös tunnetiloihin. Vaikuttaisi siltä, että miltä muiden opiskelijoiden motivaatio juuri työskentelyn kynnyksellä näytti ulospäin, vaikutti opiskelijan omaan motivaatioon ryhtyä työhön. Kuten Vuorinen (1998) ja Ruohotie (2002) ovat todenneet, vaatii opiskelu toisinaan tahdon voimaa, jos innostusta ei löydy. Sosiaalisen ympäristön ollessa lamauttava, estää se yksittäistä opiskelijaa pahimmillaan ryhtymästä toimeen, kun itsemotivoinnin keinot puuttuvat.

Välillä häytti semmoinen ”laiska” tunnelma kun kukaan ei oikein jaksanut tehdä mitään ja siihen lähti helposti itsekkin mukaan.

Oman sisäisen motivaation mainitsi selkeästi neljä opiskelijaa ja sen puute tuli esille ryhmän vaikuttaessa negatiivisesti opiskelijaan. Motivoivat asiat liittyivät voimakkaasti myös muihin motivoiviin osa-alueisiin. Sisäistä motivaatiota ei välttämättä myöskään mielletty joksikin, mikä erikseen täytyisi mainita tai omaa motivaatiota oli vaikea tarkastella tai itsemotivointia ei osattu toteuttaa. Sama itsesäätelyn keinojen puuttuminen vaikutti ryhmän lisäksi henkilökohtaisella tasolla. Vaikka lukiopohjaiset opiskelijat ovat jo aikuisia ja oletettavasti hyvin itseohjautuvia, voi heiltäkin Ruohotien (2002) mukaan puuttua tietoisien tunteiden ja tietoisien sisäisen ohjaamisen taito.

No se että oli itse motivoitunut oppimaan jotain uutta, nii motivoi myös työskentelyä.

Kai sitä jotenkin olisi voinut ehkä koittaa tsempata enemmän heikkoina hetkinä.

5.2.2 Opettajan vaikutus motivaatioon

- Pedagoginen ammattitaito
- Kannustaminen/kritiikki
- Opiskelijajohtoinen opetus ärsytti

Hyvät opettajat ja hyvät opintokokonaisuudet mainittiin erikseen nimeltä (4). Hyvän erittely oli vastauksissa tarkkaa. Hyvän opettajan tunnusmerkkeinä koettiin mm. selkeys ja johdonmukaisuus. Hyvillä opettajilla opettajan ammatillinen osaaminen tuntui lukeutuvan automaattisesti opettajan opettajuuteen. Opettajan ammattitaito epämotivoivana tekijänä korostui, kun se koettiin puutteelliseksi (5). Huonoilla opettajilla ei opiskelijoiden mukaan tuntunut olevan mm. tuntisuunnitelmaa, kielitaitoa tai auktoriteettia (kielitaito on mainittu useasti, koska kyse oli kansainvälisestä ryhmästä, jolla osa opetuksesta oli englanniksi). Vaikuttaisi siltä, että Nevalaisen&Niemisen (2010) hyvän opettajan neljä tunnusmerkkiä eivät ole täyttyneet joidenkin opettajien kohdalla. Vaikka opettajat olisivat kuinka empaattisia ja jämäptejä tahansa, ei se auta jos tekemiseltä puuttuu johdonmukaisuus ja ammattitaito. Etenkin opettajan opetusammattitaidon puuttuminen ja epäjohdonmukaisuus opetuksessa korostuivat vastauksissa.

Opettajien puutteelliset taidot opettaa, johtaa, ohjata ja äärimmäisissä tapauksissa myös huono tietotaito laskivat motivaatiota.

Opettajan kannustava asenne koettiin tärkeänä osatekijänä motivaation kannalta (3), mutta kannustus pelkän positiivisen asenteen ylläpitämiseksi koettiin opiskelijoita aliarvioivana. Rakentavan kritiikin puuttuminen (3) vaikutti opiskelijoihin siten, että keuhjakaan ei enää uskottu. Oppimisprosessiin ei siis opiskelijoiden mukaan kiinnitetty riittävästi huomiota. He olisivat kaivanneet formatiivista palautetta, jota Tynjälän (2002) mukaan tulisi antaa opettelu- ja harjoittelun aikana. Formatiivisen arvioinnin puuttuessa opiskelijat eivät siten saaneet välttämättä suunnattua suoritustaan tai motivaatiotaan tavoitteita kohti (Uusikylä&Atjonen, 2000).

Saman asian toistaminen ilman palautetta... oli turhauttavaa.

Minun ja monen muun harmiksi tällaiset käsitteet (kriittinen palaute) olivat suurimmalta osalta meidän koulun opettajien mielestä ilmeisesti turhia.

Kolmantena opettajan suurimpana puutteena ja epämotivoivana tekijänä nähtiin opiskelija-johtoinen opettaja (4). Viime vuosien konstruktivistinen vallankumous on kenties tuudittanut joitakin opettajia siihen uskomukseen, että opiskelijat selviävät aina pienellä ohjauksella ja sen jälkeen konstruoivat oman oppimisensa. Varmasti näin on joissakin tapauksissa, etenkin jos opiskelija on itseohjautuva, mutta ryhmäläisten vastauksista sai sen vaikutelman, että heidät on hylätty oppimaan itsekseen ja tukiverkko puuttuu. Etenkin edellisestä kohdasta heijastuva arvioinnin puute yhdistettynä ohjaamisen puuttumiseen voi jättää itsenäisimmätkin opiskelijat pulaan. Atjosen&Uusikylän (2000) mukaan ei ole väärin opettaa myös behavioristisesti, sillä opettamistapoja tulisi vaihdella tilanteen mukaan. Oletusarvoisesti lukiopohjaiset

aikuiset opiskelijat osaavat jo melko hyvin itsesäätelyn keinoja ja tähtäävät kehittymiseen itsenäisesti. Siljanderin (2005) mukaan konstruoinnin idea on rakentaa uutta jo olemassa olevalle pohjalle. Jos tämä pohja puuttuu, on tiedon rakentaminen vaikeaa. Siksi välillä tietojen esittely opettajan puolelta ja niiden omaksuminen opiskelijoiden puolelta sellaisenaan (behavioristisesti) on tärkeää. Konstruktivistinen oppiminen voi olla ongelmakeskeistä, mutta se ei toimi jos opiskelijoiden ohjaaminen puuttuu.

... oletettiin täysin itsenäistä työskentelyä asioissa mistä tietoa ei ollut ja missä nimenomaan kaipasi ohjausta...

... usein kuitenkin opettaja oli jossain muualla apua tarvittaessa.

5.2.3 Opetuksen vaikutus motivaatioon

- Iän/taitotason huomiotta jättäminen
- Ajankäyttö
- Opetusmetodien vaihtelu

Moni opiskelija koki, ettei saanut sellaista opetusta kuin omalle iälle tai osaamiselle olisi ollut tarpeellista (5). Suurimpana perusteena vedottiin siihen, että ryhmäläiset olivat ylioppilaspohjainen luokka ja että heidän osaamisen lähtökontana oppia ja tehdä asioita oli erilainen kuin peruskoulupohjaisilla opiskelijoilla. Iso osa tehtävistä miellettiin lapsellisiksi ja turhiksi. Iän ja taitotason huomiotta jättäminen on osittain ristiriidassa edellisen kohdan kanssa, jossa opiskelijoiden motivaatioon vaikutti negatiivisesti liiallinen ongelmakeskeisyys ja arvioinnin puute. Uusitalon & Atjosen (2000) mukaan parhaimpia motivoivia toimenpiteitä ovat merkitykselliset tehtävät, vastuun jako taitotason mukaan ja arviointi yksilöllisen edistymisen kannalta. Vaikuttaisi siltä, että tämä ryhmä on mieltänyt osan tehtävistä merkityksettömiksi eli liian helpoiksi. Bransfordin ym. (2000) mukaan tämä aiheuttaa opiskelijoissa puutumista ja vaikuttaa siten motivaatioon. Toisaalta käytännön harjoittelua ja teoriaa on voinut olla väärässä suhteessa. Poikelan (1994) mukaan ammattikouluissa oppimisen kohteen tulisi ensisijaisesti olla taidon osaaminen. Kuten Uusikylä & Atjonen (2000) toteavatkin, tulisi ammattitaitoisen opettajan pystyä valitsemaan, mikä on opiskelijan kannalta turhaa tai tärkeää.

...meillä oli niin paljon turhia aikaa vieviä asioita, jotka eivät mielestäni kuulu ylioppilaisiksi lukeneiden aikuisten tarpeisiin.

... itsestänselvyyksien opettamiseen käytettävän ajan pituus (esim. kuinka kohdella vanhuksia/lapsia) oli turhaa.

Opetuksen epämotivoivana tekijänä koettiin myös ajankäyttö (4). Vastauksissa isoon osaan koulun tehtävistä käytettiin liikaa aikaa tai tehtäviä ei saatu alkuun epäjohdonmukaisuuden tai tuntisuunnitelman puuttumisen vuoksi. Ajankäytön ongelmat liittyvät mielestäni vahvasti edellisiin kohtiin yhteensä. Uusikylän&Atjosen (2000) mukaan tavoitteiden on oltava mahdollisimman selkeitä opiskelijoille ja näin tuntuu olleenkin. Vaikuttaisi kuitenkin siltä, että opetuksen ollessa epäjohdonmukaista saattavat myös tavoitteet olla epäjohdonmukaisia. Tavoitteiden hämärtyessä opetukselta ja arvioinnilta puuttuvat Uusikylän&Atjosen (2000) mielestä perusta. Perustan puuttuminen voi aiheuttaa opettajalle vaikeuksia tuntisuunnitelmien tekemisen kanssa.

Ajallisesti saatettiin varata tunteja asiaan, jonka hoiti 20 minuutissa. Jos aamuisin jäi kahdelta ensimmäiseltä tunnilta pois, tuntui kuin ei olisi menettänyt mitään.

Opettajan opetuksen epäjohdonmukaisuus ja selkeän tuntisuunnitelman puuttuminen haittasivat, koska usein suuri osa päivästä meni hukkaan turhan arpomisen takia.

Kolmanneksi koettiin, että mitä vaihtelevampi ja monipuolisempia tunneilla käsitellyt aiheet ja opetusmenetelmät olivat, sitä mielenkiintoisempaa ja motivoivempaa opiskelu oli (3). Suurimmin vastaukset korostuivat negatiivisessa mielessä tämän asian kääntöpuolella. Monipuolisuuden ja vaihtelun puutteet aiheuttivat ison laskun motivaatiossa (6). Tynjälän (2002) mukaan keskeisiä motivaatiotekijöitä ovat mm. tulkinnat oppimistilanteista ja tehtävistä. Vaikka opiskelijan omalla tahdon voimalla on myös iso merkitys, ei voi unohtaa opettajan merkitystä motivoijana ja opiskelemisen suunnittelijana.

Jos jostain hyvin teoreettisesta asiasta pidettiin pitkiä teorialunteja, ei aina kiinnostus tahtonut riittää päivän loppuun asti.

Yhteen asiaan kun ei jaksa keskittyä 8 tuntia.

5.2.4 Ulkopuolisten asioiden vaikutus motivaatioon

- Työt koulun jälkeen
- Väsymys
- Koulun turhuus

Ei liene yllättävää, että työnteko koulun jälkeen koettiin raskaana ja siten motivaatioon vaikuttavana (6). Kuitenkin olen sitä mieltä, että vastaukset analysoituani toiseksi isoimpana

tekijänä mainittu väsymys (4) ei johdu pelkästään työnteon ja koulun yhdistämisen rankkuudesta, vaan kaikki motivaation laskemiseen johtavat tekijät vaikuttavat väsymiseen. Opiskelija ikäänkuin turtuu negatiivisiin asioihin ja lamaantuneena sietää koulua välttämättömänä pahana (jonka aloitti täysin vapaaehtoisesti ja innoissaan). Keskinertaisesti suorittaminen oli valittu opiskelustrategiaksi, jotta opiskelijoiden mielestä merkityksettömät tehtävät sai tehtyä, mutta ulospäin vaikutti aktiiviselta.

Huomasin että paras tekniikka selviytyä läpi koulusta on suorittaa keskinkertaisesti ja ajattelematta jotta ei tuskastu liikaa.

On äärimmäisen raskasta näytellä kahdeksan tuntia, että tekisi jotain, jonka jälkeen menee neljäksi tunniksi töihin, josta saa palkkaa ja tämän 12 tunnin työpäivän jälkeen vapaapäiviä on noin yksi viikossa, joka ei riitä palautumiseen.

Koulun turhuus (3) ilmeni vastauksissa kun opiskelija oli poissa koulusta, joten katsoin sen kuuluvan tähän motivaatioon vaikuttavaan osa-alueeseen. Koulun turhuus ei suinkaan liittynyt siihen, että koulussa ei voisi oppia, vaan että esimerkiksi alan töissä tai työharjoittelussa oppi enemmän. Lisäksi opiskelijat kokivat, että päivien ollessa liian pitkät ja opetussuunnitelman puuttuminen aiheuttivat sen, että jopa muualla oleminen ja muiden asioiden tekeminen koettiin mielekkäämmäksi. Jos koulusta oli pois, ei välttämättä jäänyt paitsi mistään oleellisesta (liittyen erityisesti opetusta koskeviin motivaation laskijoihin). Nämä asiat liittyvät koko ammatillisen kouluympäristön uudistamistarpeeseen, jota pohdin lähemmin yhteenvedossa.

Olisihan ollut huomattavasti hedelmällisempää olla kotona ja tehdä jotain kehittäväää.

... joskus turhalta opiskella koululla kun töissä oppi niin paljon enemmän.

5.2.5 Muiden tekijöiden vaikutus motivaatioon

- Puutteet tuotteissa, välineissä ja riittämättömissä luokkatiloissa
- Byrokraattinen hitaus

Noin puolet vastaajista mainitsi erilaiset puutteet tuotteiden, välineiden ja riittämättömien luokkatilojen suhteen (4). Ennen kaikkea tämä tuli esille kiireisissä tilanteissa kuten asiakaspalvelun yhteydessä, joka saattaa jo itsessään olla jännittävä tilanne opiskelijalle. Osa opiskelijoista aisti myös koulun hallinnollisen puolen jähmeyden (3). Asioiden huono sujuvuus korkeammilla tasoilla vaikutti opiskelijoiden asioiden sujuvuuden tunteeseen ja siten motivaati-

oon. Honka ym. (2000) toteavatkin, että ammatin opettajalla tulisi olla hyvät valmiudet ammatillisuudessa, erilaisten ihmisten kohtaamisessa, työyhteisöjen kehittämisessä, pedagogisissa taidoissa, kasvatustoiminnassa sekä verkosto- ja globaaliosaamisessa. Voiko opettaja kuitenkaan hoitaa tätä kaikkea? Onko opettajilla liikaa muitakin hoidettavia asioita kuin opetusta? Tasapainottelu tämän kaiken välillä voi olla haastavaa ja opettajan asema pääasiallisena tiedonlähteenä opiskelijoille voi usein joutua koetukselle. Johdonmukaisuutta toiminnassa olisi siten parannettava jo opettajia hallinnoivalta taholta lähtien. Hyvä johtaminen ja informaation kulku ovat tärkeitä mille tahansa organisaatiolle. Lisäksi opettajan on joskus hoidettava kouluun liittyviä asioita koulupäivän aikana. Se on suoraan pois olennaisesta eli opiskelijoiden ohjaamisesta.

Epämotivoivaa oli joskus opettajien tietämättömyys asioista ja muutenkin koululla tuntui olevan aika paljon informaatio-ongelmia ja opettajia oli hyvin vaikea saada kiinni.

Koululla muuten on aika paljon parantamisen varaa esim. asioiden järjestelyssä yms.

5.3 Työelämään siirtyminen

Koska tutkimus tehtiin kesäloman jälkeen, halusin myös kuulla miten entiset opiskelijat olivat sijoittuneet työelämään. Kuusi parturi-kampaajaa kahdeksasta vastanneesta työskentelee tällä hetkellä hiusalan tehtävissä. Syitä alalla pysymiselle oli monia, mutta pääasiassa he kokivat olevansa hyviä siinä mitä he tekevät. Työ on vastanneiden mielestä mielenkiintoista ja luovaa ja innostus alaan on kasvanut koulun loputtua ja kesäloman jälkeen. Kuitenkin pieni epämotivoituneisuus kuultaa läpi, sillä osa tietää jo ettei aio jatkaa alalla kovin pitkään ja osa työskentelee alalla siksi ettei koulutus olisi mennyt täysin hukkaan.

Kaksi vastanneista ei tällä hetkellä työskentele alalla, koska kokevat alan liian yrittäjähenkisenä ja muiden kokemusten ja muut opinnot kiinnostavat enemmän. Kyseiset henkilöt eivät näe itseään työskentelemässä parturi-kampaamossa. Valmistuneiden parturi-kampaajien tutkiminen esimerkiksi työelämän haasteisiin liittyen voisi olla mielenkiintoinen jatkotutkimuksen kohde tulevaisuudessa.

5.4 Päätelmät

Tässä tutkimuksessa selviää, että opiskelijoiden motivaatio on kadonnut vahvan alun jälkeen sen vuoksi, että he eivät mielestään ole saaneet tasoaan tai ikäänsä vastaavaa opetusta. Olisikin ehkä syytä pohtia, onko koulutus liian pitkä ylioppilaspohjaisille tai vanhemmille opiskelijoille. Heillä on lähtökohtaisesti hyvä motivaatio eivätkä he kaipaa merkityksetöntä tai liian

helppoa toimintaa (eli kaikki se ylimääräinen mikä ei varsinaisesti liity ammattiin valmistamiseen). Mahdollisuus suorittaa ammattikoulu oman jaksamisen ja motivaation mukaan vaatisi kuitenkin joustavia työskentely-ympäristöjä ja luokattomuutta. Kaikki opiskelijat eivät myöskään kykene itseohjautuvuuteen. Monella opiskelijalla on oman sisäisenkin motivaation suhteen parannettavan varaa ja siksi opettajien tulisi auttaa opiskelijoita kehittämään metakognitiivisia taitoja. Opettajan toiminta johdonmukaisesti ja tavoitteellisesti ovat pohja arvioinnille ja motivoinnille.

Opettajien tulisi ammattikoulussa kyseenalaistaa enemmän omia opetusmetodejaan. Kenties tämän tutkimuksen kaltaisilla kyselyillä voitaisiin saada enemmän ja paremmin selville mitä juuri jokin tietty luokka kaipaa. Tässäkin tutkimuksessa ilmeni että opiskelijat selvästi kaipaavat enemmän, mutta eivät kuitenkaan mitään ylimääräistä, vaan neuvoja, ohjeita, kritiikkiä ja jämptiyttä sekä päämäärätietoista toimintaa. Opiskelijat eivät selkeästi halunneet mitään ”rentoa ja löysää” vaan tekemisen meininkiä.

On totta, että opettajilla on myös paljon muutakin hoidettavaa kuin itse opetus ja se hidastaa asioita joskus todella paljon. Tilojen ja tavaroiden puutteellisuus voi olla yhtä lailla rasite niin opettajalle kuin opiskelijoillekin. Ehkäpä opiskelijat pitäisi saada tässäkin asiassa mukaan toimimaan ja auttamaan opettajaa. Parturi-kampaamojen työyhteisöissä on jokaisen pakko tehdä jotakin ympäristön toimivuuden edistämiseksi. Tämä edelleen puoltaa entistä yritysmäisempiä oppimisympäristöjä. Etenkin isossa koulussa voi hallinnollinen jähmeys tuntua erityisen isolta. Toisaalta opiskelijat tuntuvat myös aina tietävän oikeutensa, mutta velvollisuuksien kanssa voi olla vähän niin ja näin. Opiskelijat eivät itsekään aina toimi esimerkiksi sovitujen aikataulujen mukaan.

Mitä tulee joidenkin opettajien ammattitaidon puutteellisuuteen on vaikea kritisoida, koska niistä asioista tämä tutkimus ei kerro tarkemmin. On kuitenkin selvää, että tämän tutkimuksen kohteena olleet aikuiset voivat hyvinkin olla selvillä siitä, mikä on hyvää opetusta ja mikä ei ole hyvää opetusta. Jos opettamistapana on konstruktivistinen suuntaus, tulisi opettajan järjestellä riittäviä oppimisympäristöjä opiskelijoille sekä olla läsnä ja ohjata opiskelijoita. Jatkuva kouluttautuminen, oppiminen ja ajan hengessä mukana pysyminen ovat nykypäivän opettajan valtteja.

Sisäisen motivaation tukeminen ja ylläpitäminen ovat tärkeää jo valmiiksi hyvin motivoituneelle henkilölle. Jos oikeanlaisesta ylläpidosta ei huolehdi, voi sisäinen motivaatio heikentyä. Sisäistä motivaatiota tämän tutkimuksen mukaan heikensivät etenkin ryhmän asenne, opettajan ohjaustaitojen puuttuminen, opetuksen laatu ja koulun ulkopuoliset tekijät. Vastaavasti näistä asioista huolehtiminen tukee sisäistä motivaatiota. Konstruktivistinen opetus ei tarkoita opiskelijoiden jättämistä oman onnensa nojaan, vaan vaatii opettajan läsnäoloa.

Palautteen puuttuminen ja pelkkä itsearviointi ja kannustamisen vuoksi kannustaminen eivät riitä opiskelijoille, vaan he tarvitsevat ohjausta niin varsinaisen tekemisen kuin metakognitiivisten taitojenkin suhteen. Tämän tutkimuksen mukaan opettaja voi vaikuttaa opiskelijoiden motivaatioon huolehtimalla seuraavista asioista

- Sisäisen motivaation tukeminen
- Hyvän ryhmähengen ylläpitäminen
- Opettajan ammattitaidon ylläpitäminen ja kehittäminen
- Ohjaava palaute opettajalta opiskelijalle
- Opettajan läsnäolo luokassa
- Opetuksessa olennaisiin ja tärkeisiin asioihin keskittyminen
- Ajankäytön hallinta
- Monipuolisuus opetuksessa

Lisäksi koulun ulkopuoliset tekijät tai opettajasta itsestään riippumattomat tekijät vaikuttavat opiskelijoihin. Keskinertaisesti suorittaminen ja innostuksen näytteleminen ovat seurausta väsymisestä koulussa oppimisen hitaaseen tahtiin ja merkityksettömiin tehtäviin verrattuna työelämän suomiin nopeamman oppimisen mahdollisuuksiin. Myös muiden (palkallisten) töiden tekeminen väsyttää opiskelijoita. Ratkaisuna opiskelijoille pitäisi pystyä tarjoamaan enemmän oman alan palkallisia töitä. Tämä lienee helpommin sanottu kuin tehty. Moni ei haluaisi heti yrittäjäksi, vaan palkalliseksi työntekijäksi. Trendi näyttäisi kuitenkin olevan yritystoiminnan kasvaminen. Ammattikoulussa oppimisen tulisi muistuttaa enemmän työelämässä toimimista ja mahdollistaa erilaiset oppimisympäristöt vielä paremmin, koska tällä hetkellä yrittäjä saa nopeammin töitä kuin palkkalisille haluava. Nopeasti oppivat voivat turhautua hitaampaan tahtiin ja hitaampia opiskelijoita voi nopeampi tahti pelottaa. Joustavasti opintojaksolta toiseen siirtymisen tulisi olla mahdollista opiskelijan taitojen ja jaksamisen mukaan.

6 Hiustenpidennysten opintokokonaisuus

Suunnittelin, toteutin ja arvioin hiustenpidennysten opintokokonaisuuden neljännessä jaksossa 10.2.-30.3.2012 ensimmäisen vuoden hiusalan ylioppilaspohjaisille opiskelijoille. Vuotta aiemmin olin pitänyt saman opintokokonaisuuden valmistuvalle ryhmälle, joten lähtökohdat suunnittelulle olivat hyvät. Motivaatioon vaikuttavien tekijöiden tutkimuksen pohjalta lähdin suunnittelemaan uusille opiskelijoille mahdollisimman innostavaa kokonaisuutta. Koko ajan yritin pitää mielessä oman innostuneisuuteni, jotta saisin välitettyä luokkaan hyvää henkeä. Tunnelmalla on iso merkitys oppimiselle ja motivaatiolle. Luokan yleinen ilmapiiri tempaa opiskelijat mukaansa niin hyvässä kuin pahassakin. Lisäksi mietin jo etukäteen minkälaista palautetta kannattaa missäkin vaiheessa antaa. Motivaatiotutkimuksen mukaan aiemmin opettamaani ryhmää häiritsi formatiivisen palautteen puuttuminen. Halusin antaa ohjaavaa palautetta opiskelijoille oikeissa tilanteissa, mutta myös aikaa oppia ja sisäistää asioita. Lisäksi

halusin olla koko ajan läsnä luokassa ja se onnistuikin hyvin, sillä muita hoidettavia asioita koulussa opettamisen aikana oli vähän. Motivaatiotutkimuksen pääkohdat mielessäni pitäen halusin toteuttaa tehokkaan ja intensiivisen opintokokonaisuuden, jossa ajankäyttö olisi mielletty mahdollisimman tarkkaan etukäteen. Käytetylle ajalle halusin myös laatukriteeriksi sen, että mitään merkityksetöntä toimintaa ei tapahtuisi. Olennaiseen keskittyminen mahdollisimman monipuolisesti oli opetukseni lähtökohta. Heti alkuun muokkasin opinto-ohjelmaa hieman, koska opiskelijoiden aloitteen vuoksi katsoimme dokumentin pidennyshiusten alkuperästä. Uusikylän & Atjosen (2000) ajatuksia mukaillen annoin luovuudelle hieman tilaa. Mielestäni dokumentin katsominen oli hyvä idea ja se sopi hyvin opintokokonaisuuden alkuun. Se herättikin keskustelua hiustenpidennyksen eettisyydestä ja pakkausmerkintöjen tarpeellisuudesta koskien hiusten alkuperää.

Päätin pitää opintokokonaisuuden englannin kielellä, koska osa luokan opinnoista tapahtuu englanniksi. Koska sain itse valita opetuskielen, päädyin englannin kieleen kannustaakseni opiskelijoita rohkeampaan kielen käyttöön ja mahdollisesti lisätäkseni heidän sanavarastoaan. Kaikki teoriaosuudet olivat englanniksi, niin puhe kuin opintomateriaalitkin. Halutessaan opiskelijat saivat toki kysyä suomeksi jos he eivät ymmärtäneet jotakin tai halusivat tarkentaa jotakin kohtaa.

Motivaatiotutkimuksen mukaan ajankäytössä ja johdonmukaisuudessa oli välillä suuria puutteita, joten omalta osaltani halusin ainakin suunnittelun tasolla varmistaa huolellisen ajankäytön. Ensimmäiseksi kartoitin opiskelukerrat, joita oli yhteensä seitsemän. Yksi kerta kestäisi kahdeksan tuntia taukoineen. Kuten motivaatiotutkimuksessa kävi ilmi, eivät opiskelijat välttämättä jaksaa keskittyä yhteen asiaan kahdeksaa tuntia putkeen, oli se sitten teoriaa tai käytännön harjoittelua. Toisaalta opintokertoja ei ollut kovinkaan montaa, joten halusin, että oppiminen on tiivistä ja tehokasta. Päädyin siihen, että jokainen paljon harjoittelua sisältävä päivä tulisi välillä katkaista kertaamisella, uudella tiedolla tai pohdinnalla pidennyksistä ja ilmenneistä ongelmista ylipäätään, jotta tekeminen ei kävisi yksitoikkoiseksi. Ongelmapäinöteinen lähestymiskohta on hiusalan opinnoissa tehokas opettamisen tapa. Kun ongelmat ja virheet on identifioitu, voi keskittyä parannustoimenpiteisiin. Myös Siljander (2005) kannattaa ongelmakeskeistä lähestymistapaa. Hänen mukaansa tiedon tarkoitus on palvella ihmisen käytännöllistä toimintaa. Lisäksi mietin myös teoriaosuuksien sijoittelua, koska opiskelijoiden keskittyminen on kokemukseni mukaan iltapäivisin huonoimmillaan.

Seuraavaksi suunnittelin, mitä haluaisin ylipäätään opettaa ja mihin aika riittäisi. Ensimmäisen kerran aamupäivälle suunnittelin etätehtävän, koska jouduin olemaan poissa. Etätehtävässä pyysin opiskelijoita listaamaan heidän käsityksiään ja kokemuksiaan hiustenpidennyksistä, koska kyse oli kuitenkin opintokokonaisuuden aloituksesta. Lisäksi halusin tietää opiskelijoiden käsityksiä siitä, mistä he lähtisivät etsimään pidennyshiuksia. Siksi tehtävään kuului

myös osio, jossa tuli etsiä hiustenpidennyksiä myyviä tukkuja ja nettisivuilta saatavan tiedon perusteella arvioida mm. niiden luotettavuutta, saatavuutta ja hintatasoa. Etätehtävä tuli palauttaa kirjallisena, mutta se myös käytäisiin läpi ensimmäisen kerran iltapäiväosiossa. Tämän tehtävän toivoin herättelevän opiskelijoiden mielenkiintoa hiustenpidennysten aiheeseen. Konstruktivistisen käsityksen mukaisesti (Siljander, 2005) toivoin selvittäväni opiskelijoiden käsityksiä omasta lähtötilanteestaan, jotta heidän tietorakenteidensa muuttuminen ja oppimisen kehittyminen voisivat olla oikeudenmukaisen evaluoinnin kohteena. Tällainen esikysely toimi siten myös diagnostisena itsearviointina (Uusikylä&Atjonen, 2000). Tehtävän tarkoitus oli myös ohjata opiskelijoita itsenäiseen ja kriittiseen tiedonhakuun.

Sitten listasin tavoitteet ja yleisen ohjeistuksen opintokokonaisuutta varten. Yleisenä tavoitteena pidin sitä, että pidennykset tulisivat vähintäänkin tietotasolla kaikille opiskelijoille tutuiksi ja että kaikki kokeilisivat kaikkea. Osa pidennystekniikoista on erittäin vaikeita, joten ei voi olettaa, että kaikki opiskelijat oppisivat kaiken niin lyhyessä ajassa. En nähnyt tarpeellisuutta järjestää teoriakoetta, koska hiustenpidennykset ovat enemmän käytännönläheinen kuin teoreettinen aihe. Sen sijaan valitsin opiskelijoiden tavoitteeksi tehdä kaksi pidennystä opintojakson kahdella viimeisellä kerralla valitsemillaan tekniikoilla, joista toinen olisi taitonäyte. Läsnäolo ja aktiivinen harjoittelu ovat mielestäni itsestään selviä asioita, joten etukäteen ajattelin niiden puuttumisen toimivan kurssiarvosanaa alentavana, jos ne ovat selkeästi vaikuttaneet oppimisen estymiseen.

Vuotta aiemmin pitämäni opintoryhmän ongelmaksi muodostui se, että he eivät saaneet kovinkaan helposti asiakkaita hiustenpidennyksiin. Helpa ei pysty järjestämään hiustenpidennysvarastoa, koska kustannukset ovat korkeat. Jokaisen opiskelijan vastuulla oli hankkia itselleen asiakas, mutta erinäisistä syistä johtuen tuntui se välillä hankalalta. Monet asiakkaat halusivat tulla, mutta eivät pääse esimerkiksi toimisto aikaan asiakkaaksi. Joillakin asiakkailla pidennysten hinta kohosi esteeksi, koska pidennysiukset piti hankkia itse. Myös se, että joidenkin opiskelijoiden tuttavat, ystävät ja perhe asuvat muualla kuin pääkaupunkiseudulla rajoitti joidenkin opiskelijoiden asiakkaan saamista. Siksi heti uuden opintokokonaisuuden alettua, perustin luokan sisälle asiakashankintatiimin, jonka vastuulla oli kiertää koulussa ilmoittamassa hiustenpidennyspalveluista kaikissa muissa luokissa. Lisäksi jokaisen opiskelijan tuli omat asiakaspaikkansa täyteen saatuaan yrittää saada asiakkaita muille. Myös sosiaalista mediaa tuli hyödyntää.

Lisäksi sovimme, että opiskelijat itse saisivat olla pidennysasiakkaina muina kuin kahdella viimeisellä kerralla ja että omia asiakkaita sai tuoda myös muilla kerroilla harjoittelua varten, mutta ei teoriaosuuksien aikana. Aikataulusta huolimatta toivoin, että opintokokonaisuus olisi kuitenkin joustava opiskelijoiden tarpeiden mukaan.

Opintokokonaisuuden aikataulu

Päivämäärä	Aamupäivä	Iltapäivä
10.2.	Etätehtävä	Opintokokonaisuuden aloitus, ohjelma, pidennyshiusten käsittely, dokumentti hiustenpidennysten hiusten alkuperästä
17.2.	Tukkuvierailut	Demo: ompelupidennys, harjoittelun aloitus
2.3.	Ompelupidennys harjoittelu jatkuu	Demo:sinetit, teipit, harjoittelun aloitus
9.3.	Sinetit, teipit, harjoittelu jatkuu	Demo: erilaiset kuitutekniikat, mikroringit, loopit, harjoittelu
16.3.	Demo: rastat, kuiturastat, harjoittelu	Teoriakertaus, etenkin virheet pidennyksissä ja viimeistely, harjoittelua asiakkaita varten
23.3.	Omat asiakkaat/harjoittelua	Joustavasti koko päivän
30.3.	Omat asiakkaat/harjoittelua	Joustavasti koko päivän

7 Kysely opiskelijoille opintokokonaisuuden onnistumisesta

Kysely opintokokonaisuuden onnistumisesta annettiin opiskelijoille koulussa täytettäväksi opintokokonaisuuden jälkeen. Mahdollisesti poissaolosten tai muiden kiireiden vuoksi kaikki opiskelijat eivät ehtineet täyttää kyselylomaketta. Lomake oli kaksipuoleinen. Ensimmäisellä sivulla oli väittämiä, joita tuli arvioida asteikolla yhdestä neljään. Kyselyn toisella puolella oli avoimia kysymyksiä opintokokonaisuuden eniten ja vähiten kiinnostavista aiheista sekä opintokokonaisuuden onnistumisesta ylipäätään.

Vastanneita oli 15 luokan 19:stä opiskelijasta. Vastanneista kaksi on miehiä ja loput naisia. Vastaajien iän keskiarvo on hieman alle 22 vuotta. Katoon kuuluvat neljä vastaamatta jättänyttä ryhmäläistä. Seuraavaksi esittelen kyselyn tulokset. Ensin tarkastelen väittämien saamia keskiarvoja ja sen jälkeen analysoin avointen kysymysten vastauksia. Kolme eniten mainintoja saanutta palautetta on selkeyden vuoksi listattu ennen niiden analysointia. Lainauksia käytän esimerkin omaisesti sisennyksinä ja kursivoituna. Sulkumerkkien sisältä löytyvät kyseessä olevan vastauksen antaneiden kappalemäärä.

Vastaajien iän keskiarvo (12kpl, 3 ei ilmoittanut ikäänsä)	21,75
Väittäjä	ka max.4
1.Opintokokonaisuus oli sopivan pituinen	3

2. Käsitellyt aiheet olivat tarpeellisia tulevan ammatin kannalta	3,6
3. Kirjallinen materiaali oli riittävä	3,3
4. Oli hyvä, että teoriaosuudet pidettiin englanniksi	3
5. Teoriaosuuksien määrä oli riittävä	3,4
6. Aika käytännön harjoitteluun oli riittävä	2,5
7. Olisin toivonut enemmän teoriaa	2
8. Pystyn tekemään pidennyksiä itsenäisesti	3,4
9. Opetus oli selkeää ja ymmärrettävää	3,9
10. Demonstrointeja oli riittävästi	3,5
11. Opettaja kierteli luokassa riittävästi	3,7
12. Sain apua tarvittaessa opettajalta	3,9
13. Tukkuvierailut olivat tarpeellisia	3,5
14. Oma (opiskelijan) läsnäolo ja aktiivisuus opintokokonaisuudella oli hyvä	3,5
15. Arvosana oli oikeudenmukainen	3,8

Väittämien perusteella opiskelijat olivat tyytyväisiä opetuksen selkeyteen ja ymmärrettävyyteen sekä opettajan antamaan apuun ja läsnäoloon. Suurin osa koki olevansa tyytyväinen annettuun arvosanaan. Vaikka kirjallisen materiaalin määrä ja teoriaosuuksien määrä tuntui suurimmilta osin opiskelijoista riittävältä niin osa olisi silti kaivannut enemmän teoriaa. Avonaisten kysymysten vastauksista voi lukea, että teoriaan olisi kaivattu esimerkiksi pidennysten huollon tarkempaa läpikäymistä. Toisaalta puolestaan on havaittavissa, että harjoitteluun olisi tarvittu enemmän aikaa. Vastaukset kertovat siitä, että opiskelijat toivoisivat kokonaisuuden olevan hieman pidempi, jolloin aikaa tulisi lisää mahdolliseen kertaamiseen ja syventämiseen sekä varmuuteen harjoittelun avulla. Tämän perusteella mietin, olisiko joitakin opiskeltavia asioita voinut jättää pois ja edetä jäljelle jääneen kokonaisuuden kanssa väljemmässä tahdissa. Viimeisillä kerroilla opiskelijat saivat harjoitella valitsemiaan asioita omassa tahdissaan. Kokonaisuutena kurssiin oltiin tyytyväisiä ja tarkempia kommentteja käyn läpi avonaisten kysymysten analyysissä. Sulkuihin on merkitty mainintojen määrä opiskelijoiden vastauksissa. Kyselylomake kokonaisuudessaan löytyy liitteestä 2. Avoimet kysymykset olivat seuraavat.

Mitkä asiat olivat kiinnostavia opintokokonaisuudella?

Mitkä asiat olivat vähiten kiinnostavia opintokokonaisuudella?

Mitä opintokokonaisuudelta jäi puuttumaan? Missä asioissa on parannettavaa?

Miten opetus sujui? Ehdotuksia opintokokonaisuuden tai opetuksen tulevaisuuteen?

7.1 Eniten kiinnostavat asiat opintokokonaisuudella

Kurssin mielenkiintoisimmaksi anniksi koettiin erilaiset tekniikat ja niiden opettelu (8). Opiskelijoilla oli ennen opintokokonaisuuden alkua erilaisia käsityksiä pidennyksien laittamisesta ja myös niiden käyttökelpoisuudesta (etätehtävä). Muutama opiskelija vaihtoi mielipiteensä hiustenpidennyksistä kurssin edetessä negatiivisesta positiiviseen, kun yleisiä tekniikkavirheitä käytiin läpi ja luonnollisen lopputuloksen aikaansaamiseen panostettiin (3).

Olin lähinnä kuullut huonoa (pidennyksistä), mutta kurssi todellakin kumosi sen. Oli hauskaa huomata, että pidennyksistä saa todella luonnollisen näköiset.

Kommenttien perusteella on siis tapahtunut asenteellista rekonstruktiota, jolloin Siljanderin (2005) mukaan uusi opittu asia vaikuttaa jo olemassa oleviin aatteisiin. Parin opiskelijan mielestä myös hiustenpidennysten alkuperän ja eettisyyden pohtiminen tuntui mielenkiintoiselta ja ajatuksia herättävältä (2). Rastojen ja kuitupidennysten kiinnittäminen oli odotetusti erittäin mielenkiintoista vain parin opiskelijan mielestä (2). Hiusalan erikoistoina ja siten myös marginaalisemman asiakaskunnan mielenkiinnon kohteina rastejen ja kuitujen tekemistä ei painotettu, mutta niitäkin harjoiteltiin mielenkiinnon vuoksi.

Oli myös kiva kokeilla kuitutekniikoita, vaikka ne ei olekaan niin yleisiä. Liika tieto ei koskaan ole turhaa.

7.2 Vähiten kiinnostavat asiat opintokokonaisuudella

Opiskelijat eivät maininneet mitään muita kuin rastoja (4) ja kuitupidennysten laittamisen (6) vähemmän mielenkiintoisena. Niiden osaamisen hyötyä oli vaikea nähdä juuri niiden marginaalisuuden vuoksi. Toisaalta ne vaikuttivat vähintäänkin tietämisen tasolla mielenkiintoisilta. Vastauksista tai pikemminkin vastaamatta jättämisestä tämän kysymyksen kohdalla voi siis päätellä, että kurssin sisältö oli kokonaisuudessaan melko hyvin valittu. Kaikki opiskelijat kokeilivat kuitu- ja rastatekniikoita, mutta kuten aiemmin mainitsin, saivat he halutessaan keskittyä ja panostaa valitsemiinsa tekniikoihin opintokokonaisuuden loppupuolella. Olisin myös voinut painottaa kuitujen ja rastejen käyttöä esimerkiksi kampauksissa eikä niinkään arkipäivän hiustenpidennyksinä.

7.3 Opintokokonaisuudella parannettavia asioita

- Pidemmän opintokokonaisuuden tarpeellisuus
- Enemmän oikeita asiakastöitä
- Perjantai huono opiskelupäivä

Usean opiskelijan mielestä opintokokonaisuuden olisi pitänyt olla pidempi (6). Opetusta oli vain seitsemänä kahdeksan tunnin mittaisena päivänä, jolloin koulun ulkopuolinen pohdinta, harjoittelu ja oma-aloitteisuus korostuivat. Koulussa olon aikana eri tekniikat oli jaettu eri päiville ja jokaisella kerralla oli teoriaa ja demonstrointiosuuksia. Yleensä lounaan jälkeen käytiin läpi yhdessä hankaliksi koettuja asioita ja syvennettiin teoriaa mm. kyseisen tekniikan huoltamisella. Lisäksi apua harjoitteluun sai tarvittaessa ja kiertelin harjoittelun ajan luokassa. Pidennyksiä ei opi kuin harjoittelemalla, joten siihen oli varattu runsaasti aikaa. Vaikka osa opiskelijoista koki myös harjoitteluajan riittämättömäksi niin opintokokonaisuutta pidentämällä olisi saanut myös kokeilla eri tekniikoita enemmän oikeille asiakkaille. En kuitenkaan ole huolissani opiskelijoiden selviämisestä tulevaisuudessa. Grönforsin (2002) mukaan oivalukset eivät tapahdu yleensä heti, vaan ajan kuluessa.

Ainoa muutos voisi olla, että kurssi olisi hieman pidempi, jotta asiakkaita voisi tehdä useampana päivänä, jotta asiakkaiden saanti ja harjoittelun määrä helpottuisi ja lisääntyisi.

Moni mainitsi halunneensa tehdä enemmän oikeita asiakkaita (5). Toisaalta, koska opiskelijoiden piti itse hankkia omat asiakkaansa, olisivat aktiiviset opiskelijat hyötäneet kurssin pidentämisestä enemmän. Lisäksi osa opiskelijoista oli vasta muuttanut pääkaupunkiseudulle, joten tuttujen houkuttelemisen melko kalliiden pidennysten laittoon saattoi olla vaikeaa. Kaikki eivät saaneet paikalle edes kahta tavoitteiden mukaista asiakasta, vaan osa teki työt pareittain. Pidemmän opintojakson etuna olisi varmuuden tunteen aikaansaaminen opiskelijoille. Koska pidennysten opintokokonaisuus oli melko lyhyt ja intensiivinen voi olla, että jos taitoja ei pääse kokeilemaan heti esimerkiksi työharjoittelussa, saattavat ne unohtua. Helpassa ei valitettavasti ole mahdollista järjestää ajanvarausta pidennysasiakkaille, joten taitojen ylläpitäminen jää opiskelijoiden vastuulle koulun ulkopuolisissa ympäristöissä. Lyhyen opintokokonaisuuden lopussa on selvää, että opiskelijat hätäilevät oman osaamisensa kanssa. Realistiset oppimistilanteet, kuten asiakastöiden tekeminen, ovat tarpeellinen asia. Siljanderin (2005) mukaan juurikin nämä adaptiiviset tilanteet, joissa opiskelija yrittää käyttää omaa osaamistaan tekemisen muodossa, herättävät epävarmuutta. Loppujen lopuksi epävarmuus kääntyy toivottavasti onnistuneen lopputuloksen myötä varmuudeksi siitä, että osaa ja voi. Siksi ne opiskelijat, jotka eivät saaneet omaa asiakasta, vaan tekivät työn pareittain, saattavat olla enemmän huolissaan osaamisestaan kuin yksilötyön tehneet opiskelijat.

Osa opiskelijoista mainitsi oman hetkittäisen olotilansa vaikuttaneen harjoittelumotivaatioon, jolloin tehokkaasta harjoitteluajasta meni osa hukkaan. Siihen negatiivisesti vaikuttaneena asiana opiskelijat mainitsivat opetuksen sijoittumisen perjantaille (5).

Välillä vähän laiskotti... Perjantai ei ole hyvä päivä pitää näitä tunteja!!

Opiskelijoiden viikot ovat rankkoja säännöllisen opiskelutahdin ja mahdollisten töiden vuoksi. Viikonloppua kohden voimat ja keskittymiskyky saattavat olla vähissä. Uusien asioiden opettelu viimeisenä arkipäivänä tuntui monelle raskaalta. Valitettavasti opintokokonaisuutta ei ollut mahdollista pitää minään muuna päivänä. Vuorisen (1998) mukaan aina ei voi olla innostunut. Välillä tarvitaan lujaa tahtoa oman toiminnan ohjaamiseen. Toisaalta Tynjälän (2002) mukaan, jos opiskelija ei pysty itseohjautuvuuteen, voi taustalla olla attribuutioteoria, jonka mukaan ihmiset pyrkivät antamaan syytelityksiä toiminnalleen. Jos harjoittelu ei ole sujunut ja ei ole saanut kerättyä sillä hetkellä motivaatiota tai tahtoa jatkaakseen toimintaa niin laiskottelu on selitetty viikonpäivällä.

Yksittäisinä toiveina oli, että etätehtäviä ei olisi ja että taitonäytettä ei tarvitsisi olla noin lyhyen opintojakson aikana. Lisäksi pari opiskelijaa toivoi syventävää tietoa pidennyksistä sekä kertauskurssia. Joku oli myös sitä mieltä, että kaikki tieto pitäisi antaa valmiiksi, koska itsenäisen tiedon hankkiminen tuntui vaivalloiselta esimerkiksi juuri etätehtävän yhteydessä.

Näin laiskana, ehdottaisin, että antaisit aina jatkossa valmiit tiedot kaikesta tarvittavasta, joten oppilaiden ei tarvitsisi käydä tiedustelemassa niin paljon omin päin.

Mielestäni antamasi hiustenpidennystehtävä oli tarpeeton! En tykännyt yhtään ja osittain sen takia palautinkin hyvin myöhässä! En tahallani, mutta kun se ei ollut mielestäni helpoimmasta päästä. Olen huono moisissa tehtävissä.

Etätehtävää koskevat voimakkaat negatiiviset tunteet voivat mielestäni liittyä siihen, että koulun ulkopuolella ei enää jakseta tehdä ja keskittyä niin paljon kuin koulussa. Toisaalta opiskelijan asenne on edellisessä lainauksessa liittynyt Tynjälää (2002) mukaellen suoritusmotivaatioon, jossa epäonnistumista on pelätty ja siksi tehtävää on haluttu välttää. Tässä tapauksessa olisi pitänyt yrittää hälventää opiskelijan epäonnistumisen pelkoa. Välillä on vaikeaa nähdä oikeita syitä tekemättä jättämisen taustalla ja silloin joku voi tulla turhaan leimatuksi laiskaksi. Tynjälän (2002) mukaisia motivaatiolajeja ilmeni koko opintokokonaisuuden ajan. Pääosin opiskelijat toimivat tavoitteellisen itseohjautuvasti oppimisorientaation mukaan. Suurin osa opiskelijoista koki siis tavoitteet kiinnostaviksi sekä saavutettaviksi, jolloin onnistumi-

nen vaikutti todennäköiseltä. Syyselityksien tarjoaminen esimerkiksi viikonpäivän aiheuttamasta laiskuudesta on mielestäni pieni haitta, kun opiskelua ja oppimista kuitenkin tapahtui. Yritin kuitenkin pitää huolta siitä ettei huonolaatuinen asenneilmasto pääsisi leviämään. Mielestäni aika usein tällaiset syyselitykset ovat kuitattavissa huumorin keinoin, jolloin opiskelija itsekin ymmärtää selitysten turhuuden. Yksi opiskelija myönsi suoraan ettei häntä kiinnosta pidennysten opiskelu. Suoriutumisorientaation mukaisesti hän meni sieltä, missä aita oli matalin. Toisaalta omiin tavoitteisiinsa nähden kyseinen opiskelija kuitenkin työskenteli ahkerasti ja samalla tavalla kuin muutkin opiskelijat. Fräntiä&Piristä (2005) mukaellen opiskelija määritteli tavoitteen itselleen ja hän sitoutui omaan tavoitteeseensa. Yksi opiskelija ei läpäissyt opintokokonaisuutta, koska hän oli paljon poissa eikä minkäänlaista näyttöä osaamisesta syntynyt. Syy poissaoloille on tuntematon, koska opiskelija ei vastannut yhteydenottoihin.

7.4 Opintokokonaisuuden onnistuminen

- Opetuksen selkeys
- Sopiva määrä teoriaa
- Olo siitä, että on oppinut

Opintokokonaisuuden parhaimpina puolina pidettiin opetuksen selkeyttä (10), sopivaa määrää teoriaa (7) ja tunnetta siitä, että on oppinut (7). Kenties selkeä opintosuunnitelma, ytimekkäät teoriatiedostot ja harjoitteluun varattu aika olivat loppujen lopuksi sopivassa suhteessa keskenään. Myös kurssin tavoitteet kerrottiin heti alkuun, joten opiskelijat pystyivät myös itse arvioimaan omaa kehittymistään opintokokonaisuuden aikana. Uusitalon&Atjosen (2000) mielestä merkitykselliset tehtävät ja vastuun jakaminen opiskelijoille ovat parhaita motivointia. Pyrin itsekin siihen, että tehtävänannon ollessa selvä voi aikuisten opiskelijoiden antaa harjoitella ja kokeilla itsenäisesti.

Minulla on sellainen tunne, että tiedän pidennyksistä nyt paljon, voin ammattimaisesti kertoa niistä asiakkaille sekä toteuttaa kaikkia meille opetettuja tekniikoita.

Se, että demonstroi ensin itse opettajana harjoiteltavan työn ja tekniikan tuntui olevan monen opiskelijan mieleen (5). Samalla kun näyttää esimerkkiä voi helposti keskittyä opiskelijoiden kysymyksiin ja antaa neuvoja käytännön harjoittelua varten. Luokahuoneessa tapahtuvasta demonstraatiosta saa kuitenkin aina eläväisemmän ja monipuolisemman kuin esimerkiksi videoesimerkistä, koska asian voi parhaimmillaan näyttää eri tavoin ja selittää erilaisin sanallisin keinoin. Toisinaan tällainen behavioristinen tapa on hyvä opettaa. Opettajan näkemys

opiskeltavasta asiasta annetaan Rauste-von Wrightin (1997) mukaan opiskelijalle, jonka tulisi hyväksyä tieto oikeana ja sellaisenaan tarjottuna.

Se, että opettaja näytti ensin kuinka asia tehdään ja sen jälkeen lähdettiin ko-keilemaan asioita itsenäisesti, toimi hyvin.

Opintokokonaisuudella käytetyt kirjalliset materiaalit saivat myös kiitosta riittävän laajuuden vuoksi (4) ja osa piti tärkeänä sitä, että teorian opetuskielenä oli englanti (3). Yksittäistä positiivista palautetta tuli mm. tukkuvierailuista, kurssin tehokkuudesta ja opettajan kiertelystä luokassa harjoittelun aikana. Tehokkuuteen ja ohjaamiseen yritin itsekin kiinnittää huomiota motivaatiotutkimuksesta selvinneiden asioiden vuoksi.

Opetus oli mielestäni hyvää, tällä kurssilla opettaja kiersi tasaisesti kaikkien luona neuvomassa ja varmisti, että kaikki työskentelevät.

Kaikkeen oli rento, mutta asiallinen ote. Oli hyvä, että demosit kaiken ja näytit niin monta kerta kuin oli tarvetta. Vierailut tukkuun olivat hyödyllisiä, samoin kaikki pikkuvinkit mitä kerroit.

Positiivista oli englannin kielisen opetuksen paljous ja laajat tietomonisteet.

Kurssi oli tehokas ja opettavainen. Osaat olla sopivasti tiukka, mutta silti huumorintajuinen ja positiivinen.

7.5 Opiskelijoiden itsearviointi

Opintokokonaisuuden loputtua jokainen opiskelija kirjoitti itsearvioinnin, jonka tuli käsittää opiskelijan tuntemuksia omasta oppimisestaan koko opintokokonaisuuden ajalta niin sanallisesti kuin numeraalisestikin (1-3). Olin yllätynyt kuinka pitkiä selvityksiä osa opiskelijoista kirjoitti ja kuinka erilaisia osaamisen osa-alueita oli viitsitty arvioida myös numeraalisesti. Osa opiskelijoista esitti arvionsa suppeammin kuin toiset. Pääasiassa kaikissa itsearvioinneissa oli kuitenkin ajatusta mukana.

Itsearvioinnin tärkein anti kohdistuu mielestäni omien kognitiivisten taitojen kehittämiseen, kuten myös Bransford ym. (2000) on kirjoittanut. Metakognitiivisten taitojen puuttuminen voi johtaa oppimisen hidastumiseen. On tärkeää tietää, mitä jo osaa ja missä kaipaa lisää opetusta. Yhtä opiskelijaa lukuunottamatta luokan opiskelijat selvisivät opintokokonaisuudesta hyvin, joten onnekseni en myöskään lukenut yhtään ylikriittisiä itsearviointeja. Tärkeää itsear-

vioinneista oli mielestäni havaita niiden yhteneväisyys opettajan ominaisuudessa antamieni arvosanojen ja arviointien kanssa. Jos itsearviointissa ja opettajan antamassa evaluoinnissa olisi ristiriita pitäisi arvosanoja mielestäni tarkistaa.

7.6 Itsearviointi opintokokonaisuuden onnistumisesta

Mielestäni onnistuin opintokokonaisuuden suunnittelussa, toteuttamisessa sekä arvioinnissa hyvin. Suunnittelu oli tällä kertaa helpompaa kuin ensimmäisellä kerralla, koska tiesin paremmin mihin asioihin opiskelijat tarvitsevat enemmän aikaa ja mihin riittää vähempi aika. Oli myös hyvä huomata, että suunnitelmani olivat joustavia ja pystyimme sisällyttämään opiskelijoita kiinnostavia asioita tuntien lomaan. Kyselytulosten valossa voin myös olla tyytyväinen pitämäni opintokokonaisuuteen. Suurin osa opintokokonaisuudesta tuntui menneen hyvin. Sain myös arvokasta kriittistä palautetta.

Mielestäni luokassa vallitsi hyvä molemminpuolinen luottamuksen ilmapiiri. Tuntui, että opiskelijat uskalsivat ehdottaa asioita suoraan ja toisaalta he luottivat opetuksiini ja henkiseen tukeeni. Jatkossa pohdin enemmän kuitujen ja rastejen sisällyttämistä tähän kokonaisuuteen. Jos kuitenkin päätän pitää ne osana kokonaisuutta, toteutan niiden kanssa luultavasti enemmänkin kampaussellisen harjoitteen kuin varsinaista arkipäivän hiustenpidennystä. Lisäksi aion huolellisemmin kertoa pidennysten uusinnasta.

Erityisesti harmittaa se, etten pystynyt antamaan yhdelle opiskelijalle opintokokonaisuudesta arvosanaa. Jälkeenpäin toivoin, että olisin sitkeämmin yrittänyt selvittää miksi hän ei osallistunut opintokokonaisuudelle kuin parina kertana ja silloinkaan häntä ei näkynyt luokkatilassa. Häntä ei ilmeisesti näkynyt muillakaan opintokokonaisuuksilla.

Etätehtävän aiheuttamat negatiiviset tuntemukset parin opiskelijan kohdalla tulivat minulle hieman yllätyksenä. En kenties korostanut riittävästi sitä, että työn ei tarvitse olla tutkielmatasoa, vaan opiskelijalle itselleen opintokokonaisuutta pohjustava kriittisen tiedonhaun harjoitus sekä yksinkertainen mielipidekirjoitus omista käsityksistään hiustenpidennysten suhteen. Jos opiskelijan motivaatio on tällaista tehtävää välttelevä tai tehtävän suorittamiseen liittyy epävarmuutta täytyisi tehtävänannon sanamuotoihin ja kannustukseen kiinnittää enemmän huomiota. Suurimmalle osasta luokasta etätehtävä ei kuitenkaan tuntunut tuottavan vaikeuksia motivaation eikä toteutuksen tasolla.

Opintokokonaisuuden pituudelle en voi mitään, mutta jatkossa aion olla yhteydessä opiskelijoihin jo ennen opintokokonaisuuden alkua ja kehottaa heitä pohtimaan jo mahdollisimman valmiiksi pidennyksiin tulevat asiakkaat. Lisäksi aion kannustaa opiskelijoita kokeilemaan mahdollisimman paljon pidennystekniikoita toistensa päihin. Toverikokeiluja teimmekin ja ne olivat erittäin opettavaisia opiskelijoille. Hiustenpidennykset ovat haastava aihe opettaa,

koska harjoitusmateriaali on kallista ja jotkin tekniikat melko vaikeita, etenkin ensimmäisen vuoden opiskelijoille. Ensimmäisen vuoden opiskelija voi olla vielä hieman epävarma esimerkiksi leikkaustaidoistaan, joita kuitenkin tarvitaan pidennysten viimeistelyssä. Siksi pidennysten laitto voi tuntua pelottavalta, koska pieleen mennyt pidennys tekee ison loven asiakkaan lompakkoon. Yritin hälventää opiskelijoiden jännitystiloja parhaani mukaan. Mielestäni näin lyhyellä opintokokonaisuudella ei tarvitsisi olla taitonäytettä, koska tässä tapauksessa se toi monelle opiskelijalle turhaa jännitystä. Itse kannattaisin autenttista arviointia, joka kestäisi kokonaisuuden alusta loppuun ja sisältäisi tiettyjä pakollisia suorituksia.

Pyrin antamaan formatiivista palautetta opiskelijoille joka kerralla. Välillä pidin yhteisen palautteenannon kaikille ja lähestyimme opiskeltavia asioita ongelmien suunnalta. Yleensä kuitenkin kiertelin luokkatilassa ja annoin jokaiselle opiskelijalle vuorollaan palautetta. Mielestäni käytin oman aikani hyvin ja opiskelijoita ohjaten.

Englannin kielen käyttö teoriaosuuksissa oli oma valintani. Mielestäni ja kyselylomakkeen tulosten mukaan olin ymmärrettävä ja selkeä. Opiskelijat tuntuivat oppivan hyvin, etenkin kun jälkepäin asioista sai kysyä myös suomeksi. Englannin kielellä puhuminen toi myös tietynlaista keskittynyttä latausta opintopäivään. Mielestäni kokonaisuuden voi jatkossakin pitää englanniksi.

Omalta osaltani voisin kehittää erilaisia opettamistapoja vielä enemmän. Helposti saattaa edetä saman kaavan mukaan. Teoria - demonstrointi - opiskelijoiden harjoittelu- kaava tuntuu itselle luontaiselta. Tuntuu kuitenkin, että opiskelijat oppivat ja siksi voin olla tyytyväinen suoritukseeni. Jatkossa aion kiinnittää vieläkin enemmän huomiota opiskelijoiden motivaatioon ja etenkin syrjäytymisvaarassa oleviin opiskelijoihin. Tavoitteet olivat koko opintokokonaisuuden ajan mielestäni selkeät ja hienoa oli, että suurin osa opiskelijoista pyrki aktiivisesti niitä kohti. Evaluointia pitäisi vielä tarkentaa luomalla tarkempi kriteeristö. Lopullisen arvosanan antaminen voi olla haastavaa.

Kaiken kaikkiaan opintokokonaisuus oli mielestäni kiinni ajan hengessä ja resursseihin nähden onnistunut sekä hyödyllinen opiskelijoille. Opintokokonaisuuden tulevaisuus ja mahdolliset jatkokokonaisuudet aiheesta riippuvat mielestäni koko ammatillisen koulutuksen linjauksista. Nyt opiskelijoiden taidot hiustenpidennysten maailmasta saattavat unohtua, jos he eivät pääse kokeilemaan ja kertaamaan opittuja asioita.

Hiusalan ammattilaisena osaan mielestäni hiustenpidennykset erityisen hyvin. Toivon, että osaamisestani on ollut hyötyä muille Helpan opettajille. Mielenkiintoista olisi kuulla myös heidän mielipiteensä opintokokonaisuudesta. Opintosuunnitelman ja -sisällön voisi jatkossa arvi-

oituttaa myös kokeneemilla opettajilla tai suunnittelua voisi toteuttaa ryhmissä tai pareittain.

8 Yhteenveto ja johtopäätökset

Tänä päivänä varmaa on jatkuva muutos. Suuntaukset niin muodissa, talouselämässä kuin opetusympäristöissäkin vaihtelevat nopeasti informaationkulun kiivauden vuoksi. Suuntaukset muuttuvat oman ympäristönsä mukaan. Varmaa on myös se, että tietoa on saatavilla mistä aiheesta tahansa ja kuinka paljon tahansa. Osa tiedosta voi olla myös harhaanjohtavaa. Nykypäiväisen opettajan tehtävä on auttaa opiskelijaa luovimaan tiensä läpi tietoviidakosta. Opiskelijan tulisi myös pystyä luottamaan opettajan auktoriteettiseen asemaan ja ammattitaitoon. Opettajan tulisi pystyä ajattelemaan tilannesidonnaisesti ja pohtia muuttuvuutta muillakin kentillä kuin omalla taitoalueellaan. Opettajan tehtävä on herätellä opiskelijan mielenkiinto opiskeltaviin asioihin ja auttaa opiskelijaa ymmärtämään asioita ja itseään. Opiskelijoiden metakognitiivisten taitojen kehittäminen ja heidän ohjaamisensa oikeaan suuntaan on tärkeää. Opettajan tulisi pohtia tavoitteita, opettamistapaa, motivointia ja arviointia työnsä välineinä ja uusia ideoita pitäisi kokeilla rohkeammin.

Motivaatiotutkimuksen mukaan sisäisen motivaation tukeminen ja ryhmähengen ylläpitäminen ovat perusasioita opiskelijoiden motivaatiossa. Opettaja tukee opiskelijaa parhaiten vakuuttavalla ammattitaidolla sekä ammatillisessa osaamisessa että pedagogisissa taidoissa. Opiskelijaa motivoi, kun hän saa formatiivista palautetta. Antaakseen formatiivista palautetta tulee opettajan olla läsnä luokkatilassa ja ohjata opiskeiljoita. Opetuksen tulisi keskittyä opiskelijoille merkityksellisiin asioihin. Tämä tarkoittaa opintosuunnitelmien viemistä entistä henkilökohtaisemmalle tasolle. Huolellinen ajankäyttö ja monipuolisuus opetuksessa ovat opiskelijalle tärkeitä ja niiden puuttuminen on epämotivoivaa.

Motivaatiotutkimuksen tulokset paljastivat opiskelijoiden olleen tyytymättömiä ajankäyttöön. Tästä herää kysymys kuinka ajantasalla nykyaikainen opintojärjestelmä on. Yrittäminen on hiusalalla voimakas trendi. Ammatillisen koulutuksen teoriapuoli saattaa tukea tätä trendiä, mutta oppimisympäristöjen kanssa ei niin välttämättä ole. Opiskelijan selviytyminen työelämässä riippuu hankituista taidoista. Tutkimustulokset peräänkuuluttavat entistä yrittäjämäisemmän opiskeluympäristön perään, koska alan toimikenttä niin vaatii. Lisäksi, opiskelijakyselyssä ilmeni, että opiskelijat haluaisivat tehdä enemmän oikeita, autenttisisissa tilanteissa tapahtuvia asiakastöitä.

Opintojärjestelmän muuttaminen ei käy nopeasti. Mielestäni opiskelijoiden vastaukset niin motivaatiotutkimuksessa kuin opiskelijakyselyssäkin antavat osvittaa siitä, että opiskelijat haluaisivat opiskella omissa tahdissaan. Jotkut oppivat nopeammin kuin toiset ja osan pitää

päästä kokeilemaan ja tekemään virheitäkin ensin. Opiskelijat ovat heterogeeninen ryhmä, joista jokaisella on erilainen tausta ja taitotaso. Lisäksi heidän henkilökohtaiset tavoitteensa vaihtelevat. Henkilökohtaisen opintosuunnitelman noudattaminen konkreettisesti tarkoittaisi kiinteän lukujärjestyksen poistamista, joka tarkoittaisi muutoksia myös opettajien työnkuvaan.

Monessa vastauksessa opiskelijat mainitsivat sen, että työharjoittelussa oppii enemmän. Tämä mielestäni vahvistaa sitä, että tavoitteiden ammatillisessa koulutuksessa on oltava entistä yrittäjämäisempiä. Yrittäjän päivät ovat monimuotoisia, joten opiskelijoita sidotaan turhaan aikatauluihin ja yksitoikkoiseen puurtamiseen. Halutessaan opiskelija voisi suorittaa osan opinnoista myös esimerkiksi verkko-opintoina. Ammatin taidon oppimisen kannalta monimuotoisessa opiskeluympäristössä teoriaa voisi opiskella hyvin ohjatusti verkko-opintoina ja keskittää käden taidon oppiminen yritysmäiseen kouluympäristöön.

9 Opinnäytetyön arviointi

Opinnäytetyön tekeminen oli opettavaista. Mielestäni onnistuin hyvin motivaatiotutkimuksen vastausten analysoimisessa ja oikeiden motivaatioon vaikuttaneiden osa-alueiden käsitteellistämässä. Teoriatausta tukee mielestäni tutkimusta niin aiheellisesti kuin sisällöllisestikin. Tutkimuksen loppua kohden tuntui, että motivaatiotutkimus on teoriataustaansa tukeva. Mielestäni onnistuin hyvin teoriataustan ja tutkimuksen yhdistämisessä.

Opintokokonaisuus onnistui mielestäni tavoitteiden mukaisesti ja yritin toimia motivaatiotutkimuksen tulosten pohjalta. Omaan opettamistapaan olisi hyvä saada lisää monipuolisuutta ja luulen, että pari- tai tiimityöskentely muiden opettajien kanssa auttaa pedagogisten taitojen kehittämisessä. Opetuksen paras anti tällä opintokokonaisuudella oli mielestäni se, että opiskelijat olivat suurimmaksi osaksi sitä mieltä, että he ovat oppineet opiskeltavat asiat. Opintokokonaisuuskyselyn tulokset tukevat käsitystäni siitä, että pääpiirteittäin opetus sujui hyvin ja opiskelijat oppivat. Motivointi ja arviointi ovat mielestäni melko haastavia asioita. Välillä ei ymmärrä syitä opiskelijan toimien tai toimimattomuuden taustalla. Arviointiin pyrin jatkossakin kiinnittämään huomiota, jotta se olisi mahdollisimman selvää ja läpinäkyvää.

Opinnäytetyötä tehdessä on oppinut paljon etenkin tutkimuksen tekemisestä. Teoriataustan ja tutkimuksen yhteenliittäminen osoitti sen, miten teoria ilmenee käytännössä. Oma opettajuus sai myös vahvistusta jo hyvällä mallilla olevista asioista ja itselle tuli tunne, että keskityi olennaisiin seikkoihin. Jatkoa ajatellen omaa toimintaa pitää kehittää jatkuvasti, mutta peruasiat mielessä pitäen. Opinnäytetyö on siis tuottanut varmuutta myös käytännön tekemiseen teorian tiedon lisäksi. Toivon, että myös muut opettajat ja yhteistyökumppani, Helsingin palvelualojen oppilaitos, kokisivat tämän opinnäytetyön hyödyllisenä ja pedagogista uusiutu-

mista herättelevänä. Mielestäni johtopäätökset opiskeluympäristöjen muuttamisesta ovat loogisia ja toivottavia asioita, mutta tietysti erittäin vaikea toteuttaa nopeasti.

Jatkotutkimuksen aiheena voisi mielestäni olla jo aiemmin tutkimusosassa mainittu valmistuneiden opiskelijoiden sijoittuminen työelämään ja heidän siellä kohtaamansa haasteet. Lisäksi vertailu työelämän ja kouluympäristön välillä antaisi lisäosviittaa siitä, mihin suuntaan kouluympäristöä tulisi kehittää. Tutkimuksen kohteena voisivat siten olla työnantajien ja opettajien mielipiteet.

Lähteet

- Bransford, J., Brown, A. & Cocking, R., 2000. Miten opimme - Aivot, mieli, kokemus ja koulu. Helsinki: WSOY.
- Beairsto, B.&Ruohotie, P., 2000: Empowering Teachers as Lifelong Learners. Saarijärvi: University of Tampere.
- Fränti, M., Pirinen, R., 2005. Tutkiva oppiminen integratiivisissa oppimisympäristöissä. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Grönfors, T. 2002. Työstä oppiminen - Action Learning. Espoo: Facile Publishing.
- Hirsjärvi S.&Huttunen J., 2001. Johdatus kasvatustieteeseen. Helsinki: WSOY.
- Honka, J., Lampinen, L., Vertanen, I. 2000. Kohti uutta opettajuutta toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa. Helsinki: Opetushallitus.
- Ihme, I., 2009. Arviointi työvälineenä. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Julkaisija Helsingin palvelualojen oppilaitos, 2004. Satavuotias nuori, Helsingin palvelualojen oppilaitos 1904-2004.
- Julkunen, M-L., 2002. Opetus, oppiminen, vuorovaikutus. Vantaa: WSOY.
- Metsämuuronen, J., 2005. Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy
- Määttä, K.&Uusitalo, T., 2008. Kasvatuspsykologian näkökulmia ihmisen voimavarojen tueksi. Tampere: Juvenes Print.
- Nevalainen, V.&Nieminen, A. 2010. Opettajan psykologia. Helsinki: Edita.
- Poikela, E. 1994. Ammatti ja oppiminen. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Rauste - von Wright M. 1997. Opettaja tienhaarassa, konstruktivismia käytännössä. Juva: WSOY.
- Ruohotie, P., 2002. Oppiminen ja ammatillinen kasvu. Juva: WSOY.
- Siljander, P. 2005. Systemaattinen johdatus kasvatustieteeseen. Otava.
- Tynjälä, P. 2002. Oppiminen tiedon rakentamisena, konstruktivistisen oppimiskäsityksen perusteita. Tampere: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Uusikylä, K., Atjonen, P. 2000. Didaktiikan perusteet. Sanoma Pro.
- Vuorinen, I., 1998. Tuhat tapaa opettaa. Vammala: Vammalan kirjapaino oy.
- Woolfolk, A. 2010. Educational Psychology. Global Edition: Pearson Education International.
- <http://www.hel.fi/hki/Helipa/fi/Etusivu>. Viitattu 16.7. 2012.

Liitteet

Motivaatiotutkimuksen kysymykset

Nämä kysymykset on lähetetty saatesanojen kera sähköpostilla Helpan yhden valmistuneen luokan parturi-kampaajille kouluajan motivaation tutkimista varten. Saatesanoissa on luvattu käsitellä tietoja nimettömänä sekä luottamuksellisesti tutkimusta varten.

1. Mitkä asiat koulupäivän aikana motivoivat eniten siellä työskentelemisessä? Mikä auttoi jaksamaan?
2. Mitkä asiat koulupäivän aikana haittasivat siellä työskentelyä? Mikä haittasi keskittymistäsi?
3. Mikä tuntui epämotivoivalta? Milloin ”ei huvittanut”?
4. Olisitko voinut tehdä jotakin oman motivaatiosi hyväksi? Mitä?
5. Olisivatko opettajat voineet tehdä motivaatiosi eteen jotakin toisin?
6. Jälkeenpäin ajatellen, oliko hiusalan koulutus sellainen kuin ajattelit sen olevan etukäteen? Mitkä olivat kyseisiä eroja? Miten mahdolliset erot vaikuttivat motivaatioosi?
7. Mitkä asiat kouluajan ulkopuolella vaikuttivat koulumotivaatioosi?
8. A) Jos tällä hetkellä työskentelet hiusalalla niin miksi jatkoit alalla?
B) Jos et tällä hetkellä työskentele hiusalalla niin miksi et jatkanut alalla?

Kysely hiustenpidennysten opintokokonaisuuden onnistumisesta

Kysely opinnäytetyötä varten hiustenpidennysten opintokokonaisuudesta keväällä 2012. Kyselylomakkeet täytetään nimettömänä ja niitä käsitellään luottamuksellisesti. Kiitos vastaamisesta. Hyvää kevättä!

Ikä:

Ympyröi väittämistä sopivin vaihtoehto

1= Täysin eri mieltä

2= Jokseenkin eri mieltä

3= Jokseenkin samaa mieltä

4= Täysin samaa mieltä

1. Opintokokonaisuus oli sopivan pituinen. 1 2 3 4
2. Käsitellyt aiheet olivat tarpeellisia tulevan ammatin kannalta. 1 2 3 4
3. Kirjallinen materiaali oli riittävä. 1 2 3 4
4. Oli hyvä, että teoriaosuudet pidettiin englanniksi. 1 2 3 4
5. Teoriaosuuksien määrä oli riittävä. 1 2 3 4
6. Aika käytännön harjoitteluun oli riittävä. 1 2 3 4
7. Olisin toivonut enemmän teoriaa. 1 2 3 4
8. Pystyn tekemään pidennyksiä itsenäisesti. 1 2 3 4
9. Opetus oli selkeää ja ymmärrettävää. 1 2 3 4
10. Demonstrointeja oli riittävästi. 1 2 3 4
11. Opettaja kierteli luokassa riittävästi. 1 2 3 4
12. Sain apua tarvittaessa opettajalta. 1 2 3 4
13. Tukkuvierailut olivat tarpeellisia. 1 2 3 4
14. Oma (oppilaan) läsnäolo ja aktiivisuus opintokokonaisuudella oli hyvä. 1 2 3 4
15. Arvosana oli oikeudenmukainen. 1 2 3 4

Jatkuu kääntöpuolella

Mitkä asiat olivat kiinnostavia opintokokonaisuudella?

Mitkä asiat olivat vähiten kiinnostavia opintokokonaisuudella?

Mitä opintokokonaisuudelta jäi puuttumaan? Missä asioissa on parannettavaa?

Miten opetus sujui? Ehdotuksia opintokokonaisuuden tai opetuksen tulevaisuuteen?

Vapaa sana. Kiitos vastaamisesta!